

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
TSIVILILÕIGUSE ÕPPETOOL

Eili Mändul

FÜÜSILISTE ISIKUTE VAHELISED OTSELAENAMISE PLATVORMIL SÕLMITUD
LAENULEPINGUD JA NENDEST TULENEVATE VAIDLUSTE LAHENDAMISE
VIISID

Magistritöö

Juhendaja: *LL.M.* Marko Kairjak

Tartu
2014

Sissejuhatus	4
1. Ühisrahastuse platvorm	7
1.1. Ühisrahastusplatvormi mõiste ja olemus	7
1.2. Ühisrahastusplatvormi peamised tüübid	11
2. Füüsiliste isikute vaheline otselaenamise platvorm.....	16
2.1. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormi mõiste ja olemus	16
2.2. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormi ärimudelid ja laenuandmise protsess	18
2.3. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide reguleerimine	23
2.3.1. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide reguleerimise vormid.....	23
2.3.2. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide kehtivad regulatsioonid	25
2.4. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormil tekkivate õigussuhete klassifitseerimine.....	31
2.4.1. Tsiviilõigusliku suhte klassifitseerimine	31
2.4.2. Tarbija ja krediidiandja klassifitseerimine	32
2.4.3. Krediidivahendaja klassifitseerimine	35
3. Füüsiliste isikute omavahelise otselaenamise platvormil sõlmitud laenulepingutest tulenevate vaidluste põhjus ja lahendamise viisid	37
3.1. Laenulepingutest tulenevate vaidluste peamine põhjus	37
3.2. Vaidluste lahendamine riiklikus kohtus	39
3.3. Vaidluste lahendamine vahekohtus	42
3.3.1. Vahekohtu mõiste ja olemus	42
3.3.2. isePankuri vahekohus	45
3.3.3. Vahekohtu eelised ja puudused	50
3.3.3.1. Vahekohtu kiirus.....	50
3.3.3.2. Vahekohtu otsuse sundtäidetavus	52
3.3.3.3. Vahekohtu konfidentsiaalsus	53
3.3.3.4. Poolte võrdne kohtlemine	53
Kokkuvõte	54
Peer-to-peer loan agreements mediated by direct borrowing platforms.....	58
Kasutatud kirjandus	62

Muu kasutatud allikmaterjal	64
Kasutatud normatiivmaterjalid	71
Kasutatud Euroopa Liidu õigusaktid	72
Kasutatud kohtupraktika.....	72
Kasutatud vahekohtupraktika	73
Kasutatud vahekohtukokkuleped.....	74
Kasutatud Bondora lepingud	74
Kasutatud lühendid	75

Sissejuhatus

Käesoleva magistritöö teemavalikul lähtus autor üha enam populaarsust koguva alternatiivse rahastamisviisi ühisrahastamise uudsusest ja eelkõige ühisrahastamisega seotud õiguspraktika puudumisest. Seoses uudse ühisrahastamise valdkonnaga on ilmsiks tulnud erinevaid probleeme. Nendest ajendatult on ühisrahastuse teemal avaldatud mitmeid konsultatsioonidokumente. Sealhulgas korraldas Euroopa Komisjon ajavahemikul 3. oktoobrist kuni 31. detsembrini 2013. a avaliku arutelu selgitamaks välja ühisrahastamises seisvaid peamisi probleeme Euroopa Liidus.¹ Peale avaliku arutelu lõppu andis Euroopa Komisjon välja teatise², mille kohaselt, arvestades ühisrahastamisega esilekerkiva potentsiaali ja sellega seonduvate peamiste probleemidega, soovib Euroopa Komisjon kujundada koostöös sidusrühmadega Euroopa Liidu tasandil välja ühise arusaama ühisrahastusest ning valmistuda võimalikeks edasisteks sammudeks ühisrahastuse reguleerimisel. Kuna ühisrahastamine on levinud ülemaailmselt ja teised jurisdiktsioonid, näiteks Ameerika Ühendriigid, on samuti alustanud selle reguleerimist, siis jälgib Euroopa Komisjon tähelepanelikult rahvusvahelisi arengusuundi ning toetab õigusnormide lähendamise edendamiseks rahvusvahelisel tasandil tehtavaid jõupingutusi. Sellega seoses teeb tööd ka Rahvusvaheline Väärtpaberijärelevalve Organisatsioon (IOSCO).

Ühisrahastamise kiiret kasvu näitab ka statistika, mille kohaselt kasvas ühisrahastamine 2012. aastal võrreldes 2011. aastaga Euroopas hinnanguliselt 65%. Ühisrahastamise kogusumma oli 2012. aastal 735 miljonit eurot.³ 2013. aastaks prognoositakse ühisrahastamise kogusummaks juba ligikaudu 1 miljardit eurot.⁴

Ühisrahastamisel on mitmeid erinevaid vorme, alustades annetustest ja lõpetades investeeringutega juriidiliste isikute omakapitali. Ühisrahastamine jagatakse viieks ühisrahastuse

¹ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, p 2. Arvutivõrgus:

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

² Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014, lk 5. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf (05.05.2014).

³ 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution, 2013, p 9. Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphive-massolution2013cfullreport0408> (05.05.2014).

⁴ European Private Equity and Venture Capital Association. Yearbook 2012. Arvutivõrgus: http://www.evca.eu/uploadedfiles/home/press_room/Yearbook_2012_Presentation_all.pdf (05.05.2014).

vormiks, millest selle töö raames analüüsitakse laenupõhist ühisrahastamise vormi – füüsiliste isikute omvahelist otselaenamist.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on analüüsida, millised eraõiguslikud suhted tekivad füüsiliselt isikult füüsilisele isikule otselaenamise platvormil. Analüüsi tulemusena püüab autor leida vastuse küsimusele, kas nende õigussuhete raames tekkinud küsimuste lahendamiseks on otstarbekam pöörduda avalik-õigusliku kohtu või eraõigusliku vahekohtu poole. Eestis ei ole sagedane, et füüsilisest isikust tarbijad valivad riiklike kohtute asemel alternatiivse vaidluste lahendamise mehhanismi – vahekohtu. Sellest tulenevalt on viimasel ajal õiguskirjanduses mõningal määral ka vahekohtute mehhanismi toimimist analüüsitud. Sealhulgas oli 2014. a õigusajakirja Juridica esimene number sisuliselt alternatiivsete vaidluste lahendamise erinumber. See küsimus on praegu õiguspraktika kujunemises aktuaalne ja oluline.

Lähtuvalt püstitatud eesmärgist vaadelda, millised eraõiguslikud suhted füüsiliste isikute otselaenamise platvormil tekivad ning kas õigussuhete raames tekkinud küsimuste lahendamiseks on otstarbekam pöörduda riikliku või eraõigusliku kohtu poole, on töö jaotatud kolmeks peatükiks.

Esimene peatükk käsitleb ühisrahastamise mõistet ja olemust ning erinevaid ühisrahastamise võimalikke vorme. Autor hindab, millist tähtsust omab ühisrahastamine üldises võtmes uurimisküsimusest lähtuvalt. Seejärel analüüsitakse erinevaid ühisrahastamise vorme, määramaks nende erinevused ja ulatuse.

Magistritöö teine peatükk keskendub füüsiliste isikute vahelise otselaenamise platvormi toimimise analüüsile. Kõigepealt analüüsitakse, millised ärimudelid selle platvormi raames eksisteerivad, ning kuidas toimub laenuandmise protsess. Seejärel analüüsitakse erinevate riikide näitel platvormide reguleerimist ning regulatsioonide kohalduvust. Viimaseks klassifitseeritakse platvormide vahendusel tekkinud tsiviilõiguslike suhteid.

Käesoleva magistritöö kolmandas peatükis analüüsitakse füüsiliste isikute otselaenamise platvormil tekkinud eraõiguslikest suhetest tulenevate vaidluste lahendamise viise. Ühtlasi analüüsitakse vaidluste tekkimise peamist põhjust ning sellest tulenevalt küsimust, kas isikutel on

vaidluste lahendamiseks otstarbekam pöörduda avalik-õigusliku kohtu või eraõigusliku vahekohtu poole.

Allikadena tuginetakse selle magistritöö esimeses kahes peatükis eelkõige erinevatele erialastele artiklitele. Need artiklid põhinevad peamiselt Ameerika Ühendriikide (USA) ja Ühendkuningriigi (UK) laenuplatvormidele, kuivõrd nendes riikides tekkisid esimesed laenuplatvormid. Peale selle kasutab autor Euroopa Komisjoni ja Rahvusvaheline Väärtpaberijärelevalve Organisatsiooni konsultatsiooni dokumente. Kuivõrd see valdkond on uus, siis otsene kohtupraktika puudub. Kolmandas peatükis seevastu kasutatakse kohtute ja vahekohtute praktikat ning nii riiklike kui ka vahekohtute menetlust reguleerivaid õigusakte. Peale selle kasutatakse Euroopa Liidu direktiive ja Euroopa kohtupraktikat. Kasutatud õigusaktide valikul on lähtutud Eesti siseriiklikul laenuplatvormil tekkivate õigussuhete reguleerimise vajalikkusest.

Autor kasutab uurimisprobleemi analüüsil võrdlev-analüütilist meetodit, võrreldes kahes esimeses peatükis erinevate riikide laenuplatvorme ning nende reguleerimist. Kolmandas peatükis analüüsib autor samal meetodil eraõigusliku ja avalik-õigusliku kohtu kasutamise otstarbekust laenuplatvormide kasutamisest tekkivatest õigussuhete iseärasustest tulenevalt.

1. Ühisrahastuse platvorm

1.1. Ühisrahastusplatvormi mõiste ja olemus

Ühisrahastamine (inglise k *crowdfunding*) tähendab üldsusele suunatud avatud pakkumist osaleda konkreetse projekti rahastamises.⁵ Ühisrahastamine on populaarsust koguv alternatiivne rahastamisviis, mis ühendab isikud, kes saavad kinkida, laenata või investeerida raha, nende isikutega, kellel on kindla projekti jaoks rahastust vaja.

Ühisrahastamine võib toimuda mitmel eri viisil, alates lihtsamatest annetustest kuni investeeringuteni osa- ja aktsiakapitali. Ühisrahastamise sektorid on kasvanud viimastel aastatel peamiselt kahel põhjusel: tehnoloogiline innovatsioon ja finantskriis.⁶ Selline finantseerimisviis on hakanud pärast majanduskriisi aina rohkem levima, sest pangad on laenamist vähendanud ja traditsioonilise rahastuse leidmine on raskem.⁷ 2012. a kasvas ühisrahastamine võrreldes 2011. a Euroopas hinnanguliselt 65%. ühisrahastamise kogusumma oli 2012. a 735 miljonit eurot.⁸ 2013. a prognoositakse ühisrahastamise kogusummaks ligikaudu 1 miljardit eurot. Nimetatud näitaja on küll võrreldes riiklike jaepankadega marginaalne (2011. a väljastasid jaepangad ligikaudu 6 triljonit eurot laenudena mittefinantsasutustele), kuid lootustandev võrreldes rahastamisega, mida pakuvad äriinglid (nähtav turusegment 2010. a hinnanguliselt 660 miljonit eurot) või seemne-, käivitus- või hilisemasse kasvuetappi investeerivad riskikapitaliinvestorid (7 miljardit eurot 2012. a)⁹. Ühisrahastamine on oluline rahastamisallikas igal aastal umbes poole miljoni Euroopa projekti jaoks,¹⁰ mis vastasel korral ei pruugiks saada elluviimiseks vajalikke vahendeid.¹¹

⁵ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014, lk 2. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf (05.05.2014).

⁶ Financial Conduct Authority. The FCA's regulatory approach to crowdfunding over the internet, and the promotion of non-readily realisable securities by other media Feedback to CP13/13 and final rules. London 2014. – Arvutivõrgus: <http://www.fca.org.uk/static/documents/policy-statements/ps14-04.pdf> (05.05.2014).

⁷ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 2. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

⁸ 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution 2013, lk 9. – Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphive-massolution2013cfullreport0408> (05.05.2014).

⁹ European Private Equity and Venture Capital Association. Yearbook 2012. – Arvutivõrgus: http://www.evca.eu/uploadedfiles/home/press_room/Yearbook_2012_Presentation_all.pdf (05.05.2014).

¹⁰ 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution, 2013, lk 32. Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphivemassolution2013cfullreport0408> (05.05.2014).

¹¹ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014, lk 2. –

Nagu eelnevalt juba öeldud, siis ühisrahastamine on avalikkusele suunatud avatud pakkumine tahteavalduse tegemiseks osaleda konkreetse projekti rahastamises¹², mis tavaliselt toimub läbi Interneti ja sotsiaalmeedia. Kuigi rahastamise taotlemine avalikkuselt ei ole midagi uut, hakati internetti rahastajatega vahetult ühenduse loomiseks kasutama alles hiljuti.¹³ Ühisrahastamise leidmiseks esitatud pakumiste raames avaldatakse projekti elluviimiseks vajalik rahasumma ja projekti eesmärk ning ajaliselt kindlaksmääratud rahastamisperiood. Ühisrahastamise kampaaniate kaudu kogutakse tavaliselt üksikud väikesed annetused suurelt hulgalt inimestelt. Projektide rahastamisvajadus on tavaliselt suhteliselt väike, kuigi esineb ka erandeid.¹⁴ Näiteks USA kogus ühisrahastamise platvormi Kickstarter¹⁵ kaudu filmiprojekt 5,7 miljonit dollarit 30 päevaga. See aga omakorda tekitas arutelu, kas nimetatud filmiprojekt ei peaks rahastust taotlema muudest institutsioonidest, kuna vastasel juhul võivad sellised projektid võtta võimaluse rahastuse saamiseks uutelt alles Kickstarter platvormile sisenenud ühisrahastust vajavatelt projektidelt.¹⁶

Ühisrahastamist võivad taotleda erinevat liiki projektid: muu hulgas kunstiprojektid, heategevuslikud algatused, avalikud projektid, innovatsiooni-, uurimis- ja arendustöö või kohalikud äriprojektid. Projekti eesmärk võib isegi olla isiklik tarbimine. Ühisrahastamist taotlevad tavaliselt uued projektid, kuid erandkorras võib ühisrahastus päästa ka raskustesse sattunud ettevõtteid.¹⁷

Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf (05.05.2014).

¹² Samas, lk 2.

¹³ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 2. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

¹⁴ Samas, lk 3. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

¹⁵ Kickstarter. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com/?ref=nav> (05.05.2014).

¹⁶ Kickstarter. The Veronica Mars Movie Project. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com/projects/559914737/the-veronica-mars-movie-project> (05.05.2014).

¹⁷ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, p 3. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

Paljude projektide rahastamisvajadused jäävad olemasolevatest rahastamisallikatest täitmata – seda olukorda nimetatakse üldiselt rahastamise puudujäägiks.¹⁸ Mõningad majandussegmendid, näiteks sotsiaalsed ettevõtjad või kultuuri- ja loomesektor, ei näe oma spetsiifilise laadi (sh sotsiaalsete eesmärkide või immateriaalsest varast sõltuvuse ja turunõudluse suure ebakindluse) tõttu kuigi palju rahastamise võimalusi, mis oleks kohandatud nende vajadustele.¹⁹

Ühisrahastamise abil saab edendada ettevõtlust mitte ainult rahastamisele lihtsama juurdepääsu kaudu, vaid ühisrahastamine võib toimida ka täiendava testimis- ja turundusvahendina. Ühisrahastamine võib aidata ühisrahastust taotlevatel isikutel koguda asjakohast teavet projekti võimalike klientide ja meediakajastuse kohta. Kogemused selliste kampaaniatega arendavad ka tööalast konkurentsivõimet, suurendavad vastava valdkonna teadmisi ja oskusi²⁰ ning edukad kampaaniad on väärtuslikuks eeskujuks teistele tulevastele ühisrahastust taotlevatele isikutele.

Rahastajate vaatepunktist annab nimetatud rahastamise vorm rahastajatele projekti kaasatuse tunde ja võimaluse valida, millist projekti toetada. Rahastamises osalevatel isikutel avaneb võimalus luua rahastust taotlevate isikutega vahetum kontakt. Seeläbi võivad nad hakata nägema ettevõtjaid teisest vaatepunktist, mis võib veelgi edendada ettevõtluskultuuri. Seega aitab ühisrahastamine viia omavahel kokku projektide rahastamises osaleda soovivad isikud, rahastamist vajavate projektidega juba projektide elluviimise varajases etapis. Täiendavalt moodustavad rahastamises osalejad rahastava projekti toetuseks sageli ka kogukonna, läbi mille pakutakse täiendavalt mitterahalisi vahendeid projekti toetuseks, nt oskusi ja äri võrgustikke.

Ühisrahastamine pakub suurt potentsiaalsest kasu ka innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse jaoks. Nt Hispaanias loodi 2012. a umbes 2800 eduka ühisrahastamise projekti

¹⁸ Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoni läbiviidud uuringust väike ja keskmiste ettevõtete rahastamisvõimaluste kohta selgus, et rahastamise kättesaadavus on üks peamisi probleeme, 13% on vähenenud avaliku sektori poolsed rahalised toetused, 11% on vähenenud riiklikest pankadest laenude saamine, 4% kaubanduskrediidi kahanemine ja 11% investorite väiksemat valmisolekut investeerida omakapitali. Vt: European Commission. 2013 SMEs' Access to Finance survey. Analytical Report, 14.11.2013. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/files/2013-safe-analytical-report_en.pdf (05.05.2014).

¹⁹ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele - Kultuuri- ja loomesektori edendamine ELi majanduskasvu ja töökohtade heaks. Brüssel, 26.09.2012, lk 4-5. – Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0537:FIN:ET:PDF> (05.05.2014).

²⁰ Green, A. jt. Exploratory Research on Internet-enabled Work Exchanges and Employability – Analysis and synthesis of qualitative evidence on crowdsourcing for work, funding and volunteers. European Commission: JRC Institute for Prospective Technological Studies 2014. – Arvutivõrgus: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC85646.pdf> (05.05.2014).

kaudu hinnanguliselt 7500 otseselt ühisrahastamisega seotud töökohta. Võrreldes muud liiki rahastamisega võib see ka vähendada ettevõtjate, eelkõige väike ja keskmiste ettevõtete kulusid ja halduskoormust.²¹

Tuginedes eelpool nimetatule on ühisrahastuse kampaanial kolm osapoolt. Ühel pool on isik, kellel on idee projekti läbiviimiseks ühisrahastuse teel. Teisel pool on hulk toetajaid, kes toetavad rahaliste või mitterahaliste vahenditega idee realiseerimist. Ning kolmandana osalevad ühisrahastuses lisaks projekti autoritele ja toetajatele ka ühisrahastuse vahendajad.²²

Ühisrahastus viiakse läbi konkreetsel ühisrahastuse platvormil, mida aitavad läbi viia ühisrahastuse vahendajad. Ühisrahastusplatvormid teostavad projekti läbiviimise ajal järelvalvet ja kontrolli.²³ Hinnanguliselt oli 2012 aastal Euroopas üle 200 ühisrahastusplatvormi.²⁴

Ühisrahastusplatvormid toimivad erinevalt, autor peab vajalikuks välja tuua lihtsustatud ühisrahastusplatvormi toimimise etapid, et edasist analüüsi mõistmist lihtsustada:

- 1) Projekti autor saadab kampaania läbiviimiseks taotluse oma ideega ühisrahastusplatvormile, kus soovitakse oma projektile rahastust saada. Enamik ühisrahastusplatvorme teevad ideede hulgast valiku vastavalt ühisrahastusplatvormi poolt välja töötatud kriteeriumitele. On ka ühisrahastusplatvorme, kus ideede hulgast valikut ei teha ning veebikeskkonda laetakse üles kõik projektid. Platvormides, kus tehakse eelvalik ideede hulgast, kontrollitakse ka projekti autori tausta ning analüüsitakse projekti võimalikku edukust.
- 2) Ühisrahastusplatvormi poolt aktsepteeritud ideedele peab projekti autor määrama tähtaja, eesmärgiks seatava summa ning idee kirjeldus. Paljud ühisrahastusplatvormid soovivad lisaks tekstilisele kirjeldusele ka kirjeldava video veebikeskkonda üleslaadimist.

²¹ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014, lk 5. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf, 05.05.2014.

²² Buysere de K. jt. A Framework for European Crowdfunding. 2012, lk 12. – Arvutivõrgus: <http://www.crowdfundingframework.eu> (05.05.2014).

²³ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 3. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

²⁴ Buysere de K. jt., lk 6.

- 3) Projekti ajal hoiab projekti autor toetajaid läbi ühisrahastusplatvormi kursis projekti edukusega. Enamik projektide puhul on võimalik ühisrahastusplatvormil jälgida projekti edukust ka reaalselt läbi veebikeskkonna.
- 4) Kui projekt ei kogu ettenähtud tähtjaks eesmärgiks seatud summat, siis loetakse projekt nurjunuks. Sellisel juhul saadetakse üldiselt toetajatele raha tagasi ning projekt jääb rahastamata.
- 5) Ühisrahastusplatvormid võtavad vahendustasu edukalt lõppenud projektide pealt, milleks on ühisrahastusplatvormi registreerimistasu, juriidilise auditi tasu ning vahel ka osavõtutasu. Tasustamise alused on erinevates riikides ja erinevate platvormide vahel erinevad.²⁵

1.2. Ühisrahastusplatvormi peamised tüübid

Ühisrahastusel on mitmeid erinevaid väljendumisviise. Ning erinevates riikides vaadeldakse ühisrahastusplatvormide tüüpe erinevalt. Autor toob välja ja analüüsib kõige enamlevinud ühisrahastusplatvormide tüüpe:

- 1) Üheks enim kasutatavaks tüübiks on annetusepõhine ühisrahastamine. Annetajatele ei lubata vastutasuks midagi, nad eeldavad, et nende raha kasutatakse väga erilise projekti eesmärgil. Annetaja ja annetuse saaja vahel sõlmitakse sisuliselt kinkeleping (Eesti õiguses vaste sisuliselt VÕS § 259).²⁶ Enamik annetuspõhiste projektide eelarved on madalad, keskmiselt 500 eurot projekti kohta Euroopas.²⁷ Vaatamata oma madalatele eelarvetele on annetuste põhine ühisrahastuse mudel kõige sagedamini kasutatav mudel maailmas, moodustades 62% kõigist edukatest ühisrahastuse kaudu elluviidud projektidest²⁸ ning kogudes 723 miljonit eurot.²⁹ Arvesse tuleb võtta, et ükski toetaja ei ole vastutasuks saanud midagi, ainuke risk, mille toetajad on võtnud on teadmine, et annetust ei kasutata sihtotstarbeliselt, mis on ühtlasi

²⁵ European Crowdfunding Network. How crowdfunding platforms work. 26.10.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.europecrowdfunding.org/2012/10/how-crowdfunding-workbusiness-models/> (05.05.2014).

²⁶ Buysere de K. jt., lk 10.

²⁷ Samas, lk 22.

²⁸ 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution 2013, lk 33. – Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphive-massolution2013cfullreport0408> (05.05.2014).

²⁹ Samas, lk 25.

ka kõikide muude ühisrahastuse mudelite puhul ning samuti ka kõikide teiste traditsiooniliste annetuste ja heategevuste korral.³⁰

- 2) Kingitusepõhine ühisrahastamine. Kingituste põhised kampaaniad pakuvad oma toetajatele vastutasuks tooteid või teenuseid madalama hinnaga kui on nende toetuse suurus, kinnitamaks, et raha läheb projekti otstarbeks. Toode on pigem sümboolne. Toetaja ja kampaania korraldaja vahel sõlmitakse müügileping (VÕS § 208).³¹ Sümboolseteks toodeteks võivad olla nt mõne artisti plaadialbum või kaks näidist koos autori autogrammiga. Kingituste põhised kampaaniad on samuti üks enim kasutust leidnud kampaaniate vorm, mille käigus on kogutud üle maailma 285 miljonit eurot.³² Siiski on kingituste põhised kampaaniad on madalama edukusega kui annetuste põhised kampaaniad: nt Itaalias oli kingituste põhiste kampaaniate edukus, vaid 22%. Hinnangute kohaselt kogutakse ühe kampaaniaga keskmiselt 3 000 eurot.³³ Kingituste põhiste kampaaniate peamised kasusaajad on kunsti- ja äriideede projektide läbiviijad.³⁴
- 3) Eelmüügipõhine ühisrahastamine. Eelmüügil põhinevate kampaaniate puhul koguvad kampaaniate korraldajad raha toote arendamiseks. Väljaarendamata toote eest tasub toetaja ostuhinna juba ette. Kui toode saab valmis, saadab arendaja toote toetajale, kes avaldab veebipoes arvamust enne, kui toode läheb kõigile müüki. Ühtlasi asendab nimetatud mudel traditsioonilist turu-uuringut. Toetajad, kes toetavad eelmüügil põhinevat kampaaniat, teevad seda eesmärgil, et just see toode või teenus saaks loodud. Teiseks põhjuseks on soodustus, mida toetajad eelmüügilt ostetud toote või teenuse puhul saavad.³⁵ Eelmüügil põhinevad ja

³⁰ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 4. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

³¹ Buysere de K. jt., lk 10.

³² European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 4. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

³³ Buysere de K. jt., lk 22.

³⁴ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 4. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf

³⁵ Buysere de K. jt., lk 10.

kingitustel põhinevad kampaaniad on üsna sarnased ning piir kahe kategooria vahel on õhuke.³⁶

Maailmas on kaks enim kasutatavat ja populaarsemat platvormi Kickstarter ja Indiegogo³⁷. Platvormid võimaldavad projektidel koguda raha internetipõhise annetuse või eelmüügi abil. Nimetatud platvormid on lubatud ainult projektidele, mis põhinevad annetustel ja eelmüügil. Keelatud on projektid, kus toetajad saavad hakata investoriteks või omandada juriidiliste isikute osalust. Nii Kickstarter kui ka Indiegogos läbiviidavate projektide omanikud peavad tagama kontrolli oma toodete ja teenuste üle.³⁸

Kickstarter'i platvormi kaudu on läbiviidud 60 431 edukat projekti, kokku toetatud projekte kogusummas 1 081 539 633 USA dollari väärtuses.³⁹

Eestis on ainuke ühisrahastusplatvorm Hooandja, kelle eesmärgiks on kingituste ja eelmüügil põhinevate kampaaniate läbiviimine. Hooandjas saavad inimesed läbi viia loovate ideede projekte, nii nagu Kickstarter ja Indiegogo ei ole ka Hooandja ühisrahastusplatvorm mõeldud laenude ega investeeringute vahendamiseks⁴⁰. 2013. a sügisel sai läbi Hooandja rahastuse 100 projekti ning samal ajal täitus ka aasta esimeste projektide avalikuks tegemisest.⁴¹ 2012. a oli kokku 25 edukat projekti, mida kokku toetati 61 556 euro ulatuses.⁴²

- 4) Laenupõhine ühisrahastamine. Füüsiliste isikute omavaheline otselaenamine, inglise keeles *Peer to Peer Lending*, lühendatult *P2P Lending*.⁴³ P2P lending ühisrahastamise mudel on puhtalt majanduslik ühisrahastamise mudel, kus kampaania korraldaja võtab laenusaaaja koha

³⁶ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 4. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf

³⁷ Indiegogo. – Arvutivõrgus: <http://www.indiegogo.com>, (05.05.2014).

³⁸ Barnett, C. Donation-Based Crowdfunding Sites: Kickstarter Vs. Indiegogo. – Forbes, 09.09.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2013/09/09/donation-based-crowdfunding-sites-kickstarter-vs-indiegogo/> (05.05.2014).

³⁹ Kickstarter. Kickstarter Stats. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com/help/stats> (05.05.2014).

⁴⁰ Hooandja. – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee> (05.05.2014).

⁴¹ Hooandja. Hooandja 100. 21.11.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee/blog/hooandja-100> (05.05.2014).

⁴² Hooandja. 2012 aasta kokkuvõte. 24.01.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee/blog/2012-aasta-kokkuvote> (05.05.2014).

⁴³ Selguse eesmärgil kasutab autor edaspidi käesolevas magistritöös füüsiliste isikute omavahelise otselaenamise mõistet inglise keelse lühendiga P2P lending.

ja toetaja käitub laenuandjana.⁴⁴ Laenuvõtja võib olla nii juriidiline kui ka füüsiline isik ning projekt võib ulatuda sotsiaalsetes kuni äriliste projektideni.⁴⁵ Hinnangute kohaselt on laenupõhise ühisrahastamise mudeli kaudu laenatava rahasumma suurus keskmiselt umbes 4 500 eurot.⁴⁶

P2P lending annab kampaania toetajatele alternatiivse viisi investeerimiseks. Laenamise reeglid on üsna selged ja seni, kuni laenuandjad on informeeritud riskidest on neil võimalik sooritada teadlike otsuseid laenusummade investeerimise osas. Autor on eelpool selgitanud, et peale majanduskriisi on pangad hakanud oluliselt vähem välja andma laene, mis omakorda on andnud tõuke ühisrahastamise levikule. P2P lending platvormid pakuvad finantseerimisvahendeid otsivatele isikutele võrreldes pankadega väärtuslikku alternatiivi, tagades rahale kiirema, lihtsama ja potentsiaalselt ka odavama ligipääsu.⁴⁷

- 5) Ühisrahastus võib ka võtta vormi, millega investeeritakse ettevõtte omakapitali või võlakirjadesse.⁴⁸ Tegemist on osaluse-põhise ühisrahastamisega. Ühisrahastuse toetajateks võivad olla erinevad investorid, alustades füüsilisest isikust investorist lõpetades juriidiliste isikutega. Osaluse-põhist ühisrahastamise platvormi nimetatakse ka osakapitali ühisrahastamiseks (inglise k *equity crowdfunding*) või ühisinvesteeringuks (inglise k *crowdinvesting*).⁴⁹ Investori ja toetuse saaja vahel sõlmitakse juriidilise isiku osa või aktsia müügileping.⁵⁰ Hinnanguliselt kogutakse Euroopas ühe kampaania raames 50 000 eurot.⁵¹

⁴⁴ P2P lending platvormil tekkivaid õigussuhteid analüüsib autor põhjalikumalt peatükis 2.2.

⁴⁵ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 5. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

⁴⁶ Buysere de K. Jt., lk 22.

⁴⁷ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 5. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

⁴⁸ Samas, lk 5.

⁴⁹ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, lk 6. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).

⁵⁰ Buysere de K. Jt., lk 10.

⁵¹ 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution 2013, lk _____. – Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphive-massolution2013cfullreport0408> (05.05.2014).

Tuntumad osalusepõhised ühisrahastusplatvormid on Crowdfunder⁵² ja AngelList⁵³, mis mõlemad viivad omavahel kokku iduettevõtteid⁵⁴ ehk toetuse vajajad ja investorid. Nt Eestis on tuntuim platvorm Eesti Äriinglite Assotsiatsioon⁵⁵, mille liikmed otsivad alustavaid iduettevõtteid, et nendesse investeerida. Eesti Äriinglite Assotsiatsiooni liikmed tegid 2013. aastal 83 investeeringut 66 projekti, investeeringute kogumaht ületas 4,6 miljonit eurot, keskmine investeering ühe projekti kohta oli 56 000 eurot.⁵⁶ Seega saab järeldada, et võrreldes Euroopa keskmise kampaania suurusega on Eestis ühe kampaania suurus isegi suurem.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et ühisrahastamine on üldiselt üldsusele suunatud avatud pakkumisele tahteavalduse tegemiseks osaleda konkreetse projekti rahastamises. Ühisrahastamise sektorid on kasvanud just viimastel aastatel tehnoloogilise innovatsiooni ja finantskriisi tulemusena. Ühisrahastusel on viis peamist ühisrahastusevormi: annetuse-, kingituse-, eelmüügi-, laenu- ja osalusepõhine, mis kõik erinevad üksteisest kasutajarühmade, keerukuse ja eesmärgi poolest. Ühisrahastamise abil saab edendada ettevõtlust ja ettevõtluskultuuri, tööalast konkurentsivõimet, teadus- ja arendustegevust ning kogukonna arengut.

⁵² Crowdfunder. – Arvutivõrgus: <https://www.crowdfunder.com> (05.05.2014).

⁵³ AngelList. – Arvutivõrgus: <https://angel.co> (05.05.2014).

⁵⁴ Iduettevõtetele kutsutakse ettevõtteid, mis on skaleeritava toote või teenuse väljatöötamiseks loodud alustav ettevõtte. Vt: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Mis on iduettevõtte (startup)? – Arvutivõrgus: <http://www.eas.ee/et/alustavale-ettevotjale/startupi-asutamine/mis-on-startup> (05.05.2014).

⁵⁵ Eesti Äriinglite Assotsiatsioon - EstBAN. – Arvutivõrgus: <http://estban.ee/> (05.05.2014).

⁵⁶ Kald, I. Eesti äriinglid investeerisid mullu 4,6 mln eurot. – Äripäev, 22.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://www.aripaev.ee/?PublicationId=86b91603-c89b-4509-abd9-b3d651372f83&ref=rss> (05.05.2014).

2. Füüsiliste isikute vaheline otselaenamise platvorm

2.1. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormi mõiste ja olemus

Internetikogukondade tõusva populaarsusega on viimasel aastakümnel krediiditurule sisenenud uus laenamise viis - internetipõhine füüsiliste isikute omavaheline otselaenamine. Füüsiliste isikute otselaenamise platvorm on üks ühisrahastuse vormidest ning kirjeldab füüsiliste isikute vahelist veebiplatvormidel aset leidvat laenuprotsessi. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormi puhul ei ole finantsasutuste poolne vahendamine enam kohustuslik⁵⁷ ning platvormide üks omadusi seisnebki selles, et laenuandja ja laenuvõtja ei tunne üksteist⁵⁸.

P2P lending esimesed platvormid käivitati UK-s 2005. a Zopa⁵⁹, 2007. a levisid seesugused rahastusmudelid USA-sse 2007. a ning 2009. aastal Hiinasse ning teistesse riikidesse, nagu Argentiinasse, Itaaliasse, Indiasse ja ka Eestisse. P2P lending on suhteliselt uus uurimisvaldkond, seda enam, et enamik P2P lending platvorme on asutatud viimase kolme aasta jooksul ning kõik P2P lending platvormid on asutatud erinevate jurisdiktsioonide all.⁶⁰

Tuntumad P2P lending platvormid on Prosper⁶¹ ning Zopa (suurimad ja vanimad vastavalt USA-s ning UK-s), mis pakuvad laenuandjatele ja laenuvõtjatele üksteisega koostöö läbiviimiseks sobivaid keskkondi.⁶² Teised edukad ja sarnased platvormid on Smava⁶³ Saksamaal ja babyloan⁶⁴ Prantsusmaal.⁶⁵ Eestis on kaks P2P lending ühisrahastusplatvormi. Suurim ja esimene on Bondora⁶⁶, varasema nimega isePankur⁶⁷, mis loodud 2008. aastal⁶⁸ ja vähem tuntud Omaraha.⁶⁹

⁵⁷ Andrews, L. R., Dholakia, M. U., Herzstein, M. Strategic Herding Behavior in Peer-to-Peer Loan Auctions. – Journal of Interactive Marketing 2011/25, No 1, lk 27.

⁵⁸ Buysere de K. jt., lk 12.

⁵⁹ Zopa. – Arvutivõrgus: <http://www.zopa.com> (05.05.2014).

⁶⁰ Kirby, E., Worner, S. Crowd-funding: An Infant Industry Growing Fast. Staff Working Paper of the IOSCO Research Department. February 2014, p 12-14. – Arvutivõrgus: [http://www.memofin.fr/uploads/library/pdf/Crowd-funding-An-Infant-Industry-Growing-Fast\[1\].pdf](http://www.memofin.fr/uploads/library/pdf/Crowd-funding-An-Infant-Industry-Growing-Fast[1].pdf) (05.05.2014).

⁶¹ Prosper. – Arvutivõrgus: <http://www.prosper.com/> (05.05.2014).

⁶² Galloway, J. I. Peer-to-Peer lending and Community Development Finance. Federal Reserve Bank of San Francisco. Working Paper 2009-06. August, 2009, lk 2. – Arvutivõrgus: <http://www.frbsf.org/community-development/files/wp2009-06.pdf> (05.05.2014).

⁶³ Smava. – Arvutivõrgus: <http://www.smava.de/> (05.05.2014).

⁶⁴ Babyloan. – Arvutivõrgus: <http://www.babyloan.org/en/> (05.05.2014).

⁶⁵ Röhler, D., Wenzlaff, K. Crowdfunding Schemes in Europe. European Expert Network on Culture Report. September 2011, lk 12. – Arvutivõrgus: <http://www.eenc.info/wp-content/uploads/2012/11/DR%C3%B6thler-KWenzlaff-Crowdfunding-Schemes-in-Europe.pdf> (05.05.2014).

⁶⁶ Bondora. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee> (05.05.2014).

⁶⁷ Lemarchand, R. IsePankur Changes Name; Newly Baptised Bondora Closes € 1.3 Million Round. ArcticStartup, 03.04.2014.

Bondora on rahvusvahelises meedias mitmel korral leidnud kajastust ja tunnustust. Nt on Bondora välja toodud ajakirja Forbes veebilehel, kus on nimetatud platvorm märgitud viiendale kohale Euroopa kümne tuntuima P2P lending laenuplatvormi hulgas⁷⁰ ning Equities veebilehel, kus Bondora on märgitud Euroopa 15 P2P lending laenuplatvormide hulgas üheksandale kohale.⁷¹ Ühtlasi peetakse Bondorat ka üheks vanimaks P2P lending ühisrahastusplatvormiks Skandinaavias ning esimeseks üle-Euroopaliseks P2P lending platvormiks.⁷² Lisaks ajakirjandusele on Bondora esile toodud ka Rahvusvahelise Väärtpaberijäreelvalve Organisatsiooni poolt väljaantud analüüsis.⁷³ Autor analüüsib käesolevas magistritöös Bondora P2P lending ühisrahastusplatvormi.

Nimetatud P2P lending keskkondades kirjeldavad laenuvõtjad oma laenuaotluse eesmärgi ning annavad infot oma olemasoleva majandusliku olukorra, sissetuleku ja mujal võetud finantskohustuste kohta.⁷⁴ Nt Bondora keskkonna vahendusel peab laenuaotleja valima laenuaotluse sihtotstarbeks järgnevate valikute vahelt: laenu konsolideerimiseks, kinnisvara soetamiseks, kinnisvara renoveerimiseks või remondiks, ärilistel eesmärkidel, hariduse omandamiseks, reisimiseks, liiklusvahendi soetamiseks, tervise parandamiseks, masinate või seadmete soetamiseks, muudeks äriks eesmärkideks, muuks tarbimiseks.⁷⁵ Seejärel on laenuandjatel võimalus pakkuda laenu, küsides saadud infole vastavat intressi. Laenuvõtjatele on omakorda P2P lending üks võimalustest saada laen ilma finantsasutuste abi kasutamata, mis võib anda ka laenuvõtjatele võimaluse saada laenu soodsamate tingimustega kui läbi finantsasutuste. Laenuandjatele on P2P lending investeerimismudel, mille investeerimisrisk on seotud rahastatud laenu krediidiireitinguga. P2P lending platvormid saavad kasu sellest, et kehtestavad edukalt realiseeritud tehingutele omapoolsed teenustasud.⁷⁶ Bondora laenuplatvormi kasutades peab laenuvõtja tasuma laenuplatvormi haldustasu 4% aastas tagastamata laenusumma pealt, laenu

[http://www.arcticstartup.com/2014/04/03/bondora?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+ArcticStartup+\(ArcticStartup\)](http://www.arcticstartup.com/2014/04/03/bondora?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+ArcticStartup+(ArcticStartup)) (05.05.2014).

⁶⁸ Intervjuu Bondora laenuplatvormi ühe rajajatest Martin Rask'ga. Tallinn 2014. Intervjuu on autori valduses.

⁶⁹ Omaraha. – Arvutivõrgus: <https://www.omaraha.ee/et/> (05.05.2014).

⁷⁰ Drake, D. Crowdfunding In Europe: The Top 10 “Peer-to-Peer” Lenders. – Forbes 04.23.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/groupthink/2013/04/23/crowdfunding-in-europe-the-top-10-peer-to-peer-lenders/> (05.05.2014).

⁷¹ Drake, D. Top 15 European “Peer-to-Peer” Lending Services. Equities, 20.05.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.equities.com/editors-desk/crowdfunding/jobs-act/top-15-european-peer-to-peer-lending-services> (05.05.2014).

⁷² Drake (viide 66).

⁷³ Vt lähemalt: Kirby, E., Worner, S., lk 12-14.

⁷⁴ Galloway, J. I. lk 2.

⁷⁵ Intervjuu Bondora laenuplatvormi ühe rajajatest Martin Rask'ga. Tallinn 2014. Intervjuu on autori valduses.

⁷⁶ Galloway, J. I. lk 2.

hooldustasu 4%, mis lisandub igakuisele intressile, krediidivõimelisuse kontrolli tasu 6 eurot ja lepingutasu 2,9% - 4,9% laenusummalt. Laenuandjal kohustusi platvormi haldaja ees ei ole, st laenuandjal ei tule midagi tasuda.⁷⁷

P2P lending platvormid erinevad vormi ning lähenemisviisi poolest. Väga üldiselt saab P2P lending platvormid jagada kaheks: ärilised ja mitte-ärilised.⁷⁸ Ärilised platvormid on enamasti piiratud riiklike turgudega, mitte-ärilised platvormid töötavad ülemaailmselt. Põhiline erinevus kahe platvormitüübi vahel on laenuandja üldine eesmärk ning tulu saamise ootused. Laenuandja, kes tegutseb ärilistel platvormidel saab võetud riski eest kõrget intressi. Mitte-äriliste platvormi laenuandjate sooviks on pigem annetada väikeseid laenusummasid maailmas majanduslikult vähemarenenud piirkondades läbi viidavate projektide tarbeks.⁷⁹

Autor analüüsib oma töös edaspidi ärilistel eesmärkidel asutatud laenuplatvorme, eelkõige tuues välja ärilistel eesmärkidel asutatud P2P lending platvormide erinevused, kitsaskohad ja ettepanekud muudatuste osas.

2.2. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormi ärimudelid ja laenuandmise protsess

Kui laenuandjad otsivad võimalust oma raha antud riskitaseme juures võimalikult kasumlikult investeerida, siis erineva maksevõimeriskiga laenuvõtjad otsivad likviidsusallikaid. P2P lending veebilehed tegutsevad vahendajatena ning toovad need kaks osapoolt kokku. Vahendajad püüavad sobitada mõlema osapoolle soovid.⁸⁰

Seega on veebilehed laenuandja ehk investori ja laenuvõtja vahel vahendajateks, ent iga platvorm tegutseb erineva ärimudeli alusel. Selleks, et välja selgitada, milline ärimudel on laenuandja ja laenuvõtja jaoks madalaima riskiastmega kuid samas kõrge tootlusega analüüsib autor alljärgnevalt nelja erinevat P2P lending ärimudeli vormi.

⁷⁷ Bondora. Hinnakiri. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/hinnakiri> (05.05.2014).

⁷⁸ Ashta, A., Assadi, D. An Analysis of European Online micro-lending Websites. Brussels: Centre Emile Bernheim – Research Institute in Management Sciences 2009, lk 21-22. – Arvutivõrgus: <http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.1.4811/13.pdf> (05.05.2014).

⁷⁹ Bachmann, A. jt. Online Peer-to-Peer Lending – A Literature Review. – Journal of Internet Banking and Commerce, 2011/16, No 2, lk 5.

⁸⁰ Greiner, M., E. The Role of Social Capital in People-to-People Lending Marketplaces. International Conference on Information Systems, 2009, lk 2. – Arvutivõrgus: <http://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1176&context=icis2009> (05.05.2014).

Esimeseks ärimudelina saab välja tuua eraldatud kliendikonto mudeli. Vastava mudeli alusel laenuandja viiakse laenuandja P2P lending platvormi abil kokku laenuvõtjaga ja kahe isiku vahel sõlmitakse leping, milles vahendusplatvormil on ainult minimaalne roll. Laenuandjad saavad teha pakkumisi laenudele oksjoni stiilis, osad platvormid pakuvad laenuandjatele ka automatiseeritud pakkumise võimalust,⁸¹ nt Funding Circle⁸² ja Bondora. Kõiki laenuandjate ja laenuvõtjate poolsed rahalisi vahendeid hoitakse platvormi vahendava juriidilise isiku poolt enda bilansist lahus ja viiakse üle juriidiliselt eraldiolevatele kliendikontodele. Nende kontode suhtes puudub platvormil ja võimalikel platvormi võlausaldajatel igasugune nõudeõigus, juhul kui platvormi haldavale juriidilisele isikule suhtes kuulutatakse välja pankrot. Sellisel viisil seatud lepinguline kohustus laenuvõtja ja laenuandja vahel jääb kehtima isegi platvormi vahendava juriidilise isiku pankroti korral.

Platvormile maksavad teenustasusid nii laenuandja kui ka laenuvõtja. Laenuvõtja maksab alustustasu kindla tasumäärana või rahastatud vastavalt riskikategooriale laenusummalt. Lisaks maksab laenuvõtja viivist ja haldustasu. Laenuandja peab olenevalt platvormist maksma haldustasu. Lisaks, kui laenuandja soovib oma laenuportfelli maha müüa järelturul või müüa platvormile, siis lisandub samuti teenustasu. Platvorm pakub laenu tagasimaksete kogumist ja laenuvõtjate krediitdivõimelisuse analüüsi. Neid tasusid arvestatakse nimetatud teenustega seotud kulude osas, laenualustamise ja nõuete vastavusega seotud kulude osas kui ka üldiste ärikulude osas.

Teiseks ärimudeliks on võlakirjadel põhinev mudel. Nagu ka teistes mudelites toimib platvorm vahendajana laenuandja ja laenuvõtja vahel, viies nad omavahel kokku. Laenuandja teeb seejärel pakkumised laenudele, mida laenuandjad oma portfelli soovivad lisada, ja laen väljastatakse, kui vajalik rahasumma on kokku saadud. Aga laenuandjate asemel väljastab laenu finantsasutused. Platvorm väljastab seejärel laenuandjale võlakirja, mille suurus oleneb sellest, kui suur on laenuandja summa, mida ta soovis investeerida laenu.⁸³ Seega tagatis võlakirja alusel tekib olukord, kus laenu mittemaksmise korral läheb risk laenuandjatele ja võtab selle ära

⁸¹ Collins, L., Pierrakis, Y. Banking on Each Other – Peer to Peer Lending to Business: Evidence from Funding Circle. Nesta 2013. – Arvutivõrgus: http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/banking_on_each_other.pdf (05.05.2014).

⁸² Funding Circle. – Arvutivõrgus: <https://www.fundingcircle.com/> (05.05.2014).

⁸³ Kirby, E., Worner, S., lk 18.

finantsasutustelt, kust laen pärit on.⁸⁴ Võlakirjade mudeli tasud sarnanevad eraldatud kliendikonto mudeliga.⁸⁵ Nimetatud mudel on levinud USA-s, kasutavad Prosper ja Lending Club⁸⁶.

Kolmandaks ärimudeliks peetakse *Offline* garanteeritud tasu mudelit. Nimetatud mudel võimaldab laenuandjatel vahendajate abil P2P laenudesse investeerida, nii et vahendaja tagab nende investeeringu kindla tootluse. *Offline* viitab laenuvõtjate otsimisele, mis toimub otsekanalite ehk veebiväliselt ja näost näkku müügitehnikate abil potsensiaalsete laenuvõtjate hulgas. Laenuvõtja krediitdivõimelisust hinnatakse seejärel manuaalselt ehk veebiväliselt. Seejärel lisatakse laen veebiplatvormi ja laenuandjad saavad otsustada, kas annavad laenu. Kui laen on väljastatud laenuvõtjale, siis laenu tagasimakseid kogub laenuplatvorm. Nimetatud mudeli korral tagab platvorm investeeringutele 8–10% tootluse.⁸⁷ Antud ärimudel on kõige populaarsem Hiinas ning seda kasutab Hiina suurim platvorm CreditEase⁸⁸. *Offline*-aspekt on vajalik selleks, et laenuvõtjaid ligi meelitada ja nende krediitdivõimelisust hinnata. Turu-uuringu põhjal on näiteks Hiinas investorite poolne pakkumine suurem kui laenuvõtjate poolne nõudlus. Seega on laenuvõtjaid vaja aktiivselt väljaspool veebikeskkonda ligi meelitada.⁸⁹

Neljandaks ja vähelevinumaks mudeliks on automaatne garanteeritud tasu mudel, mille ainus teadaolev näide on TrustBuddy.⁹⁰ Laenuandja maksab platvormi vahendava juriidilise isiku kontole laenusumma, mida soovitakse investeerida. Platvormi kaudu laenatakse raha seejärel automaatselt laenuvõtjatele. Laenuvõtjad valitakse platvormi loodud mõõdiku alusel. Raha laenatakse seejärel esimeseks 14. päevaks tasuta, mille möödumisel kehtestatakse 12% intressimäär ja laenule rakendub tasu. Intressimäär tõuseb aja jooksul platvormi määratud kiirusel. Platvorm n-ö garanteerib laenuandjale 12% tulu.⁹¹

⁸⁴ GAO United States Government Accountability Office. Person-to-Person Lending: New Regulatory Challenges Could Emerge as the Industry Grows. July 2011, lk 13. – Arvutivõrgus: <http://www.gao.gov/new.items/d11613.pdf> (05.05.2014).

⁸⁵ Kirby, E., Worner, S., lk 18.

⁸⁶ LendingClub. – Arvutivõrgus: <https://www.lendingclub.com/> (05.05.2014).

⁸⁷ Kirby, E., Worner, S., lk 18.

⁸⁸ CreditEase. – Arvutivõrgus: <http://english.creditease.cn/> (05.05.2014).

⁸⁹ Kirby, E., Worner, S., lk 19.

⁹⁰ TrustBuddy. – Arvutivõrgus: <https://trustbuddy.com/en/> (05.05.2014).

⁹¹ Kirby, E., Worner, S., lk 19.

Lähtudes neljast erinevast P2P lending ärimudeli vormist saab järeldada, et Eestis tegutsev Bondora kasutab pigem eraldatud kliendikonto ärimudelit. Bondora laenuplatvormi alusel viiakse laenuandja laenuvõtjaga kokku, nende vahel sõlmitakse leping. Bondora vahendab kogu laenulepingu eelset ja järgset protsessi. Laenuandjad saavad laenuvõtja poolt esitatud laenulepingu oferdile aksepti anda nii automatiseeritud kui ka manuaalselt enampakkumise teel (VÕS § 10 lg 1). Juhul kui laenuandja soovib automatiseeritult laenulepingu oferdile aksepti anda sõlmitakse laenuandja ja Bondora vahel VÕS § 619 alusel eraldi käsunduslepingu, mille kohaselt Bondora esitab laenuandja nimel laenuvõtja poolt laenulepingu sõlmimiseks esitatud oferdile aksepti. Käsunduslepinguga lepatakse kokku, millistel tingimustel Bondora aksepti laenuandja nimel annab. Kokku on laenuandjal võimalik sõlmida korraga kuni 10 käsunduslepingut, mille alusel on võimalik anda kümnele erinevale laenulepingu oferdile aksept.

Bondora platvormile maksavad teenustasusid ainult laenuvõtjad. Laenuandjad ei pea platvormi kasutamise tasusid maksma. Laenuvõtja maksab haldustasu 4% aastas tagastamata laenusumma pealt, laenu hooldustasu 4%, mis lisandub igakuiselt intressile, krediitdivõimelisuse kontrolli tasu 6 eurot ja lepingutasu 2,9% - 4,9% laenusummalt. Laenuandja ei pea automatiseeritud teenuse kasutamise eest ja järelturul laenuportfelli müües eraldi tasuma. Platvorm kogub laenutagasimakseid, vastavalt laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitud lepingule, mille tüüptingimuste kohaselt on laenuvõtja kohustatud tagasimaksmisele kuuluva laenusumma koos intressidega kandma tagastustähtpäevaks oma Bondora platvormi kontole.⁹² Laenuvõtja poolsed laenutagasimaksed debiteeritakse laenuvõtja Bondora platvormi kontolt platvormivahendaja poolt automaatselt vastavalt maksetähtpäevale ja edastatakse laenuandja Bondora kontole. Seega puudub laenuandjal laenulepingust lähtuvalt võimalus ise laenutagasimakseid koguda.

Eelpool analüüsis autor laenuplatvormide ärimudeleid üldistatult, kuid arvesse tuleb võtta, et ka sarnase ärimudeliga tegutsevad P2P lending platvormid võivad täielikult erinevate meetoditega arvestada intresse ja laenuvõtja krediitdivõimelisust. Kuna just intressimäär on tihti peale peamiseks huviorbiidiks nii laenuandjatele kui ka laenuvõtjatele, siis toob autor välja erinevad intressimääramise meetodid platvormide näitel.

Veebiplatvorm Prosper kasutab oksjoniprotsessi, kus laenuvõtja võib määrata maksimaalse intressimäära, mida ta on nõus maksma. Piiratud aja jooksul saavad laenuandjad teha oma

⁹² Bondora platvormil sõlmitud laenuandja ja laenuvõtja vaheline laenuleping. Laenuleping asub autori valduses.

pakkumisi, määrates pakkumise summa ning intressimäära. Laenu täieliku rahastamise korral saavad laenuandjad jätkuvalt pakkumisi teha, et pakkuda teistest madalamaid intressimäärasid. Juhul kui pakkumisi on rohkem kui laenu otstarve nõuab valib platvorm välja madalaima minimaalse intressimääraga pakkumised.⁹³

Teised laenuplatvormid, nagu nt Saksa platvorm Smava⁹⁴, arvestavad laenutaotluse intressimäärad välja ise, arvestades seejuures laenuvõtja majanduslikke ning demograafilisi näitajaid.⁹⁵

Bondoras on hetkel kaks oksjonitüüpi - kiirtaotlus ja ajataotlus. Kiirtaotluse puhul kestab oksjon kuni terve laenusumma on täitunud või kui aeg saab täis. Intress oksjoni käigus ei lange ja kõik laenuandjad saavad sõltumata nende pakutud intressist algse intressimäära. Ajataotluse puhul toimub laenutaotlus oksjonil laenutaotleja poolt määratud perioodi ning kõik pakkumised järjestatakse intressi põhjal.

Kui laenuprotsess viib täielikult rahastatud laenutaotluseni, viivad mõned platvormid, näiteks Prosper läbi veel ühe maksevõimelisuse kontrolli, sealhulgas kontrollitakse laenuvõtja stabiilse sissetuleku olemasolu. Seejärel antakse laenusumma üle laenuvõtjale, kes määratud aja möödudes alustab tagasimaksmise protsessi.⁹⁶ Bondora maksevõimelisuse kontroll sisaldab kohe alguses regulaarse sissetuleku nõuet. Minimaalne netosissetulek laenuvõtjal peab olema vähemalt 300 eurot, mis on laekunud sama tööandja poolt vähemalt kolm kuud, kas Eesti või Soome laenuvõtja pangakontole.⁹⁷

Eelnevast tulenevalt saab järeldada, et kõikide ärimudelite puhul toimib platvorm vahendajana laenuandja ja laenuvõtja vahel, viies nad omavahel kokku. Laenuandja jaoks on kõige madalama riskiastmega eraldatud kliendikonto ärimudel, kuna nimetatud mudeli puhul eraldatakse rahalised vahendid platvormi vahendava juriidilise isiku bilansist üle juriidiliselt eraldiolevatele kliendikontole, mis tagab rahaliste vahendite eraldamise platvormi pankroti korral. Samas

⁹³ Galloway, J. I., lk 6.

⁹⁴ Bachmann, A. jt. lk 6.

⁹⁵ Collier, B., Hampshire, R. Sending Mixed Signals: Multilevel Reputation Effects in Peer-to-Peer Lending Markets. – ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work, New York 2010, lk 203.

⁹⁶ Garman, R. S., Hampshire, C. R., Krishan, R. Person-to-Person Lending: The Pursuit of (More) Competitive Credit Markets. International Conference on Information Systems, 2008. – Arvutivõrgus: <http://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1057&context=icis2008> (05.05.2014).

⁹⁷ Bondora. Laena Bondoras soodsa intressiga kodust lahkumata. Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/laen> (05.05.2014).

intressitootlus on laenuandjale siiski kõige parem garanteeritud tasu mudeli alusel, kuna platvorm garanteerib laenuandjale igal-juhul 12% tulu. Võlakirjade mudeli riskiaste on laenuandja jaoks suurim, kuna juhul kui laenuvõtja jätab laenusumma tasumata läheb risk üle laenuandjale ja võtab selle ära pangalt, kust laen välja anti. Samas annab see laenuandjale vaba rahavoo, kuna füüsiliselt ei pea laenuandja oma rahalisi vahendeid laenuvõtjale kandma ning mis omakorda annab võimaluse suuremateks investeeringuteks.

2.3. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide reguleerimine

2.3.1. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide reguleerimise vormid

Nii nagu autor juba peatükis 2.1. välja tõi, siis P2P lending platvormid on uus valdkond, mis on viimastel aastakümnetel levinud koos interneti levikuga. Tõstatub küsimus, kuidas ja mille alusel määratletakse regulatsioone P2P lending platvormide puhul? Autor toob välja ja analüüsib alljärgnevalt regulatsioonide aluseid:

- 1) Vabastatud või definitsiooni puudumise tõttu reguleerimata. Nimetatud olukord on riikides, kus puudub P2P lending platvormidele turg, mistõttu pole tekkinud vajadust P2P lending valdkonda reguleerida. Teised riigid pole P2P lending valdkonda reguleerinud puuduste tõttu investeerijatele pakutavate teenuste defineerimises ning peavad P2P lending turgu reguleerimiseks liiga väikseks, nt Tuneesias. Mõnel juhul on olemas siiski õigusaktid, mis kaitsevad laenuvõtjaid kõrgete intressimäärade, ebamõistlike laenuingimuste ja eksitava reklaami eest, nt UK-s.⁹⁸
- 2) Vahendajana reguleeritud. Sõltuvalt jurisdiktsioonis võivad P2P lending platvormid olla mõnes riigis käsitletavad kas vahendajatena või maakleritena. Sellest tulenevalt tekib platvormidel kohustus end registreerida vahendajaks. Üldiselt on olemas õigusnormid, mis seavad eeltingimused platvormidele registreerimiseks, et pääseda turule. Teised

⁹⁸ Kirby, E., Worner, S., lk 29. Vt lähemalt: Financial Conduct Authority, Policy Statement PS 14/4. The FCA's regulatory approach to crowdfunding over the internet, and the promotion of non-readily realisable securities by other media. Feedback to CP13/13 and final rules. London 2014. – Arvutivõrgus: <http://www.fca.org.uk/static/documents/policy-statements/ps14-04.pdf> (05.05.2014).

õigusnormid määravad kindlaks, kuidas platvorm peaks oma äritegevust reguleerima, millised load taotlema, et pakkuda krediidi- ja/või finantsteenuseid.⁹⁹

- 3) Finantsasutusena reguleeritud. Mitmetes jurisdiktsioonides on P2P lending platvormid kredidivahendusefunktsiooni tõttu klassifitseeritud finantsasutustena ning on seetõttu reguleeritud ka kui finantsasutused. Nimetatud juhul peavad platvormid taotlema finantsasutuse tegevusluba ja täitma avalikustamiskohustused. Jurisdiktsioonides, kus nõutakse finantsasutustena sarnast reguleerimist on võrdlemisi vähe, nt Saksamaal ja Prantsusmaal.¹⁰⁰
- 4) USA mudel. Föderaaltasandil peavad kõik platvormid end registreerima USA riiklikus järelevalveorganis *Securities and Exchange Commission* (SEC). Lisaks sellele peab iga laen, mis on antud platvormi vahendusel, olema registreeritud SEC-is. Platvormi käsitatakse kui avalik-õiguslike juriidilisi isikuid ning neil on kohustus avalikustada oma rahalised vahendid, iga laenu päritolud ning praktika. USAs on kohati kehtestatud regulatsioone ka osariigi tasandil. Osad osariigid on keelustanud P2P lending platvormide asutamise, nt Texas.¹⁰¹ Teised osariigid on kehtestanud piiranguid erinevaid tüüpi investeerijatele, kes kasutavad laenuplatvormi, nt California.¹⁰² Kui platvorm soovib tegutseda mitmes osariigis korraga, ja platvorm pole saanud avalikuks ettevõtteks läbi esialgse avaliku pakkumise, peab ta taotlema igalt osariigilt eraldi tegutsemisluba, juhul Nimetatud olukord on viinud olukorrani, et mõned platvormid tegutsevad osariikides, kus pole võistlevaid platvormi. Selliselt on nende tegevus ulatunud üle mitme osariigi.¹⁰³
- 5) Tegevus on keelatud. Israeli ja Jaapani jurisdiktsioonides on P2P lending platvormide tegevus keelatud.¹⁰⁴

⁹⁹ Kirby, E., Worner, S., lk 29.

¹⁰⁰ Samas, lk 29.

¹⁰¹ Samas, lk 30.

¹⁰² GAO United States Government Accountability Office. Person-to-Person Lending: New Regulatory Challenges Could Emerge as the Industry Grows. July 2011, lk 28. – Arvutivõrgus: <http://www.gao.gov/new.items/d11613.pdf>, 05.05.2014.

¹⁰³ Kirby, E., Worner, S., lk 30.

¹⁰⁴ Samas, lk 30.

Eeltoodust tulenevalt saab kinnitada seisukohta, et P2P lending valdkond on uus ning selles tulenevalt ei saa tuua mingeid ühtseid reguleerimiskriteeriume või –aluseid. Veelgi enam – erinevates jurisdiktsioonides sisustatakse P2P lending platvormide mõistet juba iseenesest samuti väga erinevalt, liigitades platvorme vahendajateks, finantsasutsteks või hoopiski jäetud liigitamata.

2.3.2. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormide kehtivad regulatsioonid

P2P lending platvormide uudsuse tõttu puudub riikidevaheline harmoniseeritud regulatsioon. Küll aga analüüsib autor käesolevat peatükki, et aru saada millised regulatsioonid on olemas ja kuidas need mõjutavad P2P lending platvormil sõlmitud eraõiguslike suhteid. Sellest tulenevalt tõusetub ka küsimus, kas P2P lending peaks olema iga riigis reguleeritud eraldi või peaks hoopis eksisteerima harmoniseeritud riikidevaheline regulatsioon, mis pakuks P2P lending platvormil eraõiguslike suhetes osapooltele kaitset?

Püstitatud küsimuse vastamiseks on eelkõige vajalik analüüsida erinevate suuremate riikide P2P lending regulatsioone.

Austraalias on P2P lending platvormidel kohustus enda tegevus registreerida Austraalia Väärtpaberijäreelvalve ja Investeeringute Komitees, juhul kui ettevõtte tegeleb investeeringute pakkumise või vahendamisega. Millest tulenevalt on P2P lending platvormil nõutav konkreetne finantsteenuste litsentsi olemasolu¹⁰⁵. Lisaks sellele kehtivad platvormidele teatud omakapitalinõuded ning ühtlasi peavad platvormid jälgima vastutustundliku laenamise regulatsioone¹⁰⁶. P2P platvorme klassifitseeritakse kui investeerimisfonde.¹⁰⁷ See aga omakorda loob turule sisenemiseks kõrge hinna ja vähendab P2P platvormide konkurentsivõimet traditsiooniliste krediidiandjatega. Seetõttu on Austraalias ainult üks P2P lending platvorm, SocietyOne¹⁰⁸, mis võimaldab investeeringuid ainult suurklientidele.¹⁰⁹

¹⁰⁵ AFS licensing. Australian Securities & Investments Commission. 01.07.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.asic.gov.au/asic/asic.nsf/byheadline/Licensing?openDocument> (05.05.2014).

¹⁰⁶ Kirby, E., Worner, S., lk 52.

¹⁰⁷ Starting a managed investment scheme. Australian Securities & Investments Commission. 15.04.2004. – Arvutivõrgus: <http://www.asic.gov.au/asic/ASIC.NSF/byHeadline/Managed%20investment%20schemes> (05.05.2014).

¹⁰⁸ SocietyOne. – Arvutivõrgus: <http://www.societyone.com.au/societyone-home> (05.05.2014).

¹⁰⁹ Kirby, E., Worner, S., lk 52.

Seevastu Kanada provintsis Ontarios viis kohalik väärtpaberijäreelvalve komitee (*Ontario Securities Commission* - OSC) läbi analüüsi vabaturu reguleerimise kohta. OSC korraldas avaliku nõupidamise, uurides kas peaks kehtestama uued prospekti erandid, mis muudaks lihtsamaks kapitali suurendamise äriettevõtetele, eelkõige alustavatele, väikestele ja keskmistele ettevõtetele, kuid samal ajal kaitstes investorite huvisid.¹¹⁰ Analüüsi osana avaldas OSC 20.03.2014 a. ettepaneku - *Introduction of proposed of proposed prospectus exemptions and proposed reports of exempt distribution in Ontario*¹¹¹, millega korraldatakse 90 päevane avalik kommenteerimise periood, nimetatud perioodi jooksul on võimalik kommenteerida nelja uue kapitali suurendamise prospekti erandit, sealhulgas P2P lending ja *crowdfunding* platvorme puudutavad erandid.

Saksamaal on P2P lending platvormid küllaltki konkreetsetl reguleeritud. Nimelt peab P2P lending platvorm taotlema litsentsi nii krediitiasutusi puudutava seaduse (*Kreditwesengesetz* – KWG)¹¹² kui ka makseteenuste järeelvalve seaduse (*Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz* - ZAG)¹¹³ alusel. P2P lending ei pea litsentsi taotlema kui platvorm pakub ainult investeringute vahendamist ning lepingu vahendamist laenuandjate ja laenuvõtjatel vahel vastavalt kapitaliinvesteringute seadusele (*Vermögensanlagengesetz* – *VermAnIG*) § 1 (2).¹¹⁴ Nt Saksa seadusandja lähtub eeldusest, et investering, mis ei ületa 100 000 eurot 12 kuu jooksul ei vaja kaitset. 100 000 euro piir on sätestatud ka väärtpaberite prospektide seaduses (*WpPG*) ning tuleneb EU prospekti direktiivist.¹¹⁵ Üldiselt on Saksamaal olevate pankade lojaalsuse ning konkurentsivõimeliste laenuintresside tõttu P2P lending platvormide turg peaaegu olematu.¹¹⁶

¹¹⁰ Samas, lk 53.

¹¹¹ Autori vaba tõlge: Väljapakutud prospekti erandite ja pakutud erandliku turustamise aruandluse nõuete kehtestamine Ontarios. Vt: The Ontario Securities Commission. Introduction of proposed of proposed prospectus exemptions and proposed reports of exempt distribution in Ontario. 20.03.2014. – Arvutivõrgus: http://www.osc.gov.on.ca/documents/en/Securities-Category4/csa_20140320_45-106_rfc-prospectus-exemptions.pdf (05.05.2014).

¹¹² Gesetz über das Kreditwesen.

¹¹³ Gesetz über die Beaufsichtigung von Zahlungsdiensten.

¹¹⁴ Gesetz über Vermögensanlagen.

¹¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 04.11.2003 direktiiv 2003/71/EÜ, väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti ja direktiivi 2001/34/EÜ muutmise kohta. – ELT L 345, 31.12.2003.

¹¹⁶ Kirby, E., Worner, S., lk 54-55.

UK-s kehtib 1. aprillist 2014 uus regulatsioon (Financial Conduct Authority, Policy Statement PS 14/4, edaspidi PS14/4)¹¹⁷, mis reguleerib P2P lending platvorme. Regulatsiooni alla ei kuulu P2P platvormil sõlmitud juriidiliste isikute vahelised (*business to business*) laenud kaubanduslike kokkulepete korral. Samuti ei reguleerita platvorme, millel on rohkem kui üks vahendusprotsess. Platvormide üle teostab järelvalvet kohalik finantsinspektsioon (Financial Conduct Authority - FCA).

PS14/4 reguleerib peamiselt järgmiseid P2P lending platvorme puudutavat:

- 1) Informatsioon platvormi vahendaja kohta peab olema esitatud selgelt ning lihtsalt.
- 2) Kogu kommunikatsioon ja teabe esitlemine peab olema üheselt arusaadav ning selge. Platvormid ei või platvormi kasutajatele leevendada potentsiaalseid riske ja hoiatusi.
- 3) Platvormidel peavad olema kriisilahenduskavad, juhul kui platvormi haldaja muutub maksejõuetuks.
- 4) P2P lending laenuintresside määrad peavad olema võrreldes tavapanganduse hoiuarve intressimääradega õiglased, selged ning mitte eksitavad.
- 5) Igasugune reklaam, sealhulgas trüki-, televisiooni või veebireklaam peab olema õiglane, selge ja mitte eksitav. Juhul kui reklaam ei vasta nõuetele on FCA-l õigus reklaam keelustada.
- 6) Kui platvormi vahendav äriühing ei võimalda laenude järelturgu, võivad investorid taganeda laenulepingust 14 päeva jooksul ilma mõjuva põhjuseta ning millele ei tohi järgneda trahv.
- 7) Minimaalne usaldatavusnormatiiv¹¹⁸ on kas protsent laenufondist või kindlaksmääratud miinimum 50 000 inglise naela – vastavalt sellele kumb on kõrgem (kindlaksmääratud miinimum on madalam (20 000 naela) kuni 2017. aasta aprillini, et võimaldada platvormidel kohaneda uue regulatsiooniga).¹¹⁹

¹¹⁷ Financial Conduct Authority. The FCA's regulatory approach to crowdfunding over the internet, and the promotion of non-readily realisable securities by other media Feedback to CP13/13 and final rules. London 2014. – Arvutivõrgus: <http://www.fca.org.uk/static/documents/policy-statements/ps14-04.pdf> (05.05.2014).

¹¹⁸ Näiteks Eestis kehtestatakse usaldatavusnormatiiv ehk kapitalivajadus krediitiasutuste seaduse või väärtpaberituru seadusega. Vt lähemalt: Nõuded sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi korraldamisele. – Arvutivõrgus: http://www.fi.ee/failid/Nouded_sisemise_kapitali_adekvaatsuse_tagamise_protsessi_korraldamisele.pdf (05.05.2014).

¹¹⁹ Kirby, E., Worner, S., lk 58-59.

Prantsuse valitsus on avaldanud avaliku konsultatsioonidokumendi¹²⁰, eesmärgiga koostada ühisrahasutusplatvormidele võimalikud uued regulatsioonid. Uute võimalike regulatsioonide eesmärk on finantsturu avamine väikeste ja kesmiste ettevõtete edendamiseks ja kasvatamiseks.¹²¹

USAs on kaks väärtpaberite reguleerimise taset - föderaalne reguleeriv asutus SEC ja osariigi tasemel reguleerivad asutused.¹²² Föderaaltasandil käsitatakse võlakirju, mida müüakse P2P lending platvormil väärtpaberitena vastavalt 1933 väärtpaberiseadusele (Securities Act of 1933)¹²³. Selleks, et ühisrahasutusplatvormide vahendajad vastaksid nõutud tingimustele, peavad nad olema registreeritud SEC-is ja FINRA-s¹²⁴ kas maaklerina või investeerimisplatvormina. P2P lending platvormidel on kohustus registreerida iga platvormi vahendatav laen täies ulatuses. Küll aga erineb reguleerimine osariigi tasandil kolmel peamisel viisil: P2P lending platvormid täielikult keelatud, P2P platvormid on lubatud ainult seaduses sätestatud laenuvõtjatele ja kutselistele laenuandjatele või P2P lending tegevus on lubatud kooskõlas SEC regulatsiooniga.¹²⁵

USAs jõustus 2013. a iduettevõtluse edendamise seadus (*Jumpstart Our Business Startups Act*, lühendatult JOBS)¹²⁶, mis laiendab ligipääsu investeerimisvõimalustele luues uue ühisrahasutamise erandi. JOBS lubab ühisrahasutusega tegelevatesse ettevõtetesse investeerida ainult akrediteeritud investoritel.¹²⁷

Nagu juba käesolevas töös korduvalt mainitud siis ühisrahasutuse valdkond on noor. Millest ajendatult on ühisrahasutuse teemal avaldatud mitmeid konsultatsioonidokumente¹²⁸, et tasakaalustada P2P lending platvormide edendamist ja investorikaitset.¹²⁹

¹²⁰ Autorite des Marchés Financiers. Un nouveau cadre pour faciliter le développement du financement participatif. – Arvutivõrgus: <http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/390785> (05.05.2014).

¹²¹ Kirby, E., Worner, S., lk 54.

¹²² Samas, lk 59.

¹²³ Securities Act of 1933.

¹²⁴ Financial Industry Regulatory Authority. – Arvutivõrgus: <http://www.finra.org/> (05.05.2014).

¹²⁵ Kirby, E., Worner, S., lk 60.

¹²⁶ Autori vaba tõlge: Iduettevõtluse edendamise seadus. Vt: Division of Corporate Finance. Jumpstart Our Business Startups Act. 02.01.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.sec.gov/divisions/corpfin/cfjobsact.shtml> (05.05.2014).

¹²⁷ Akrediteeritud investoriks kvalifitseerub juriidiline või füüsiline isik, kes omab 1 miljon USA dollarit omakapitali või on sissetulek üle 200 000 USA dollari aastas viimase kolme aasta jooksul või abikaasaga ühine sissetulek 300 000 USA dollarit aastas viimase kahe aasta jooksul koostoides põhjendatud ootusega, et sellises väärtuses sissetulek jätkub kahe aasta jooksul. Vt: Securities and Exchange Commission Crowd-funding proposed rules, release no. 33-9470. – Arvutivõrgus: <http://www.sec.gov/rules/proposed/2013/33-9470.pdf> (05.05.2014).

¹²⁸ Corporations and Markets Advisory Committee of Australian Government. Crowd-Sourced Equity Funding. Discussion Paper. September 2013. – Arvutivõrgus: [http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byHeadline/PDFDiscussion+Papers/\\$file/CSEF_DP_Sept13.docx](http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byHeadline/PDFDiscussion+Papers/$file/CSEF_DP_Sept13.docx)

Euroopa Komisjon korraldas ajavahemikul 03.10.2013 kuni 31.12.2013 avaliku arutelu ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtmiseks Euroopa Liidus. Avaliku arutelu eesmärgiks oli uurida kuidas edendada ühisrahastamist Euroopa Liidus, millised on kitsaskohad ja milliseid edasise samme tuleks ette võtta.¹³⁰ Euroopa Komisjon andis avaliku arutelu konsultatsiooni tulemusena välja teatise, mille eesmärk on aidata toetada esilekerkivat ühisrahastamistegevust, lähtudes prioriteetidest: ühisrahastamise eksperdirühmade moodustamine, ühisrahastamise kohta teadlikkuse tõstmine ja riikide regulatiivse arengu kaardistamine. Euroopa Komisjon jälgib tähelepanelikult rahvusvahelisi arengusuundi ning toetab ühisrahastamise õigusnormide lähendamise edendamiseks rahvusvahelisel tasandil tehtavaid jõupingutusi. Euroopa Komisjon esitab 2015. a jooksul aruande tehtud edusammudest.¹³¹

Eelnevast analüüsist nähtub, et enamik väljatoodud riikides tuleb P2P lending platvormide tegevus registreerida ning nende tegevus allub finantsjäreelvalve asutustele. Paraku Eestis puudub P2P lending platvormide üle Finantsinspeksioon järeelvalve, kuna platvormid ei kvalifitseeru makseasutusteks makseasutuse ja e-raha asutuste seaduse¹³² alusel, krediidasutuseks ega ka finantseerimisasutuseks krediidasutuste seaduse (KAS)¹³³ alusel. Küll aga on Finantsinspeksioon võtnud vastu pöördumise, milles hoiatab P2P lending platvormidega kaasnevate riskidest.¹³⁴

Ka tuleb märkida, et Eestis liigutakse P2P lending platvormide reguleerimise poole. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium andis 2014. a alguses välja kiiralaenuturu analüüsi ja

(05.05.2014); Autorite des Marchés Financiers. Un nouveau cadre pour faciliter le développement du financement participatif. – Arvutivõrgus: <http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/390785> (05.05.2014); The Ontario Securities Commission. Introduction of proposed prospectus exemptions and proposed reports of exempt distribution in Ontario. 20.03.2014. – Arvutivõrgus: http://www.osc.gov.on.ca/documents/en/Securities-Category4/csa_20140320_45-106_rfc-prospectus-exemptions.pdf (05.05.2014); The Securities and Exchange Commission. Crowd-funding proposed rules, release no. 33-9470. – Arvutivõrgus: <http://www.sec.gov/rules/proposed/2013/33-9470.pdf> (05.05.2014).

¹²⁹ Kirby, E., Worner, S., lk 31.

¹³⁰ European Commission. Consultation by the European Commission on Crowdfunding in the EU – Exploring the added value of potential EU action. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/index_en.htm (05.05.2014).

¹³¹ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahastamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf (05.05.2014).

¹³² Makseasutuste ja e-raha asutuste seadus. – RT I 2010, 2, 3 ... RT I, 23.12.2013, 1.

¹³³ Krediidasutuste seadus. – RT I 1999, 23, 349 ... RT I, 23.12.2013, 1.

¹³⁴ Finantsinspeksioon hoiatab P2P lending platvormidega kaasnevate võimalike riskide eest, muuhulgas infosüsteemidega, haldajaga, raha pesu ja reklaamide riskidega. Vt lähemalt: Finantsinspeksioon. Inimestevahelises otselaenamises peituvad ka riskid! 25.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://www.fi.ee/index.php?id=17244> (05.05.2014).

ettepanekud¹³⁵, justiitsministeerium esitas tsiviilkohtumenetluse seadustiku, võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise eelnõu¹³⁶ ja rahandusministeeriumil on kavas 2014. a tarbijakrediidi vahendajatele suunatud regulatsioon ette valmistada (mis tõenäoliselt hõlmaks P2P lending platvormide teenuste pakkujaid). Esmase eelnõu ülesehitus ja peamised valdkonnad oleksid: kohaldumisala, tegevusloa andmine ja äravõtmine, *fit ja proper* nõuded omanikele ja juhtidele, organisatsioonilised nõuded, sisekontrolli teenuse osutamise nõuded, täiendavad nõuded raamatupidamisele, aruandlusele, piiriülene tegevus, sanktsioonid ja järelvalvetasud.¹³⁷ Autori hinnangul sarnaneb nimetatdu nõuete pakett vägagi väärtipaberituruseaduse poolt investeerimisühingutele, krediidiasutuste seaduse poolt krediidiasutustele ja investeerimisfondide seaduse poolt fondivalitsejatele esitatud nõuetele.

Tuginedes eelpool väljatoodule tervitab autor täielikult Eestis P2P lending platvormide reguleerimist, sealhulgas võiks paljuski eeskujuks võtta UK-s 01.04.2014. a kehtima hakanud regulatsiooni. Ühtlasi pooldab harmoniseeritud riikidevahelise regulatsiooni väljatöötamist, kuna mitmed P2P lending platvormid tegutsevad piiriüleselt, sealhulgas Bondora, siis igal-juhul on vajalik reguleerida nii riigi tasandil kui ka piiriüleselt platvormide tegevust, eelkõige pakkudes kaitset platvormide kasutajatele.

¹³⁵ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Kiiralaenuturg – analüüs ja ettepanekud. Veebruar 2014. – Arvutivõrgus: http://www.mkm.ee/public/kiiralanuturg_analyys_ja_ettepanekud.pdf (05.05.2014).

¹³⁶ Millega tehakse ettepanek muuta tsiviilkohtumenetluse seadustiku, et keelata tarbijaga sõlmitud lepingutest, sh tarbijale krediidi andmise lepingutest, tulenevate vaidluste lahendamine vahekohtus, ning võlaõigusseadust ja tsiviilseadustiku üldosa seadust, et kehtestada ülempiir tarbijakrediidilepingu krediidi kulukuse määrale. Vt: Justiitministeerium. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku, võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse seletuskiri. Justiitsministeerium seaduseelnõu, 25.03.2014. – Arvutivõrgus: <http://eelnoud.valitsus.ee/main#mUIFtfty> (05.05.2014).

¹³⁷ Info pärineb autorile saadetud rahandusministeeriumi poolt 29.04.2014 e-maili teel saadetud andmetel.

2.4. Füüsiliste isikute otselaenamise platvormil tekkivate õigussuhete klassifitseerimine

2.4.1. Tsiviilõigusliku suhte klassifitseerimine

Eelnevat analüüsisel selgus, et Eestis puudub konkreetne regulatsioon, mis reguleeriks P2P lending platvormide tegevust. Lisaks platvormide tegevusele on analüüsi kohaks, ka platvormi vahendusel tekkivate tsiviilõiguslike suhte klassifitseerimine.

Nimelt esiteks tekib küsimus, milline leping Eesti õiguse kohaselt ja milliste osapoolte vahel sõlmitakse? Vastavalt käesoleva töö peatükis 2.2 toodud analüüsile, kuidas toimub P2P lending protsess, järeldub, et P2P lending platvorm on laenuandja ja laenuvõtja vahel vahendajaks. Järelikult peab jõudma seisukohale, et laenulepingut VÕS § 396 alusel platvormi vahendaja ja laenuvõtja vahel ei sõlmita. Tallinna Ringkonnakohtu 30.06.2011 otsuse kohaselt jäi Bondora laenuplatvormi vahendatud laenuvõtja laenu võlgnevusse ning laenuleping muutus täielikult sissenõutavaks, mille peale laenuandjad loovutasid laenuõuded Bondora laenuplatvormi vahendavale juriidilisele isikule ning Bondora esitas laenuvõtja vastu hagi. Laenuvõtja vastuväidete kohaselt oli hagi esitatud vale isiku vastu, kostja ei olnud sõlminud laenuplatvomi vahendava äriühinguga ühtegi lepingut.¹³⁸ Samas asjas oli maakohus leidnud, et laenulepingu sõlmimine ei olnud tõendamist leidnud. Misperale apellant kaebas asja ringkonnakohtusse edasi ning selgitas, et laenuplatvormil sõlmitakse lepingud laenuaotleja ja laenuandja vahel, mitte laenuaotleja ja laenuplatvormi vahendava äriühingu vahel. Ringkonnakohtus tühistas maakohtu otsuse ja saatis uueks läbivaatamiseks maakohtule. Maakohus jõudis uues otsuses seisukohale, et laenuaotleja ja laenuandja vahel on sõlmitud tarbijakrediidilepingu VÕS § 402 alusel.¹³⁹

Tuleb rõhutada, et ka mitmes teises otsuses on maakohtud märkinud, et P2P lending platvormi vahendusel on sõlmitud laenuandja ja laenuvõtja vahel tarbijakrediidileping VÕS § 402 alusel.¹⁴⁰ Eeltoodust tulenevalt on selge, et laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitakse laenuleping VÕS § 396 lg 1, kuid eelkõige tekibki küsimus, kas laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitud laenulepingule kohalduvad ka VÕS § 402 kohaselt tarbijakrediidilepingu sätted?

¹³⁸ TlnRnKo 30.06.2011, 2-10-30536/19.

¹³⁹ HMKo 15.03.2013, 2-10-30536/55.

¹⁴⁰ Vt: HMKo 15.03.2013, 2-10-30536/55, p 6. HMKo 13.06.2011, 2-10-30528/16, lk 3.

Tarbijkrediidiks loetakse VÕS-i § 402 kohaselt selliseid krediidilepinguid, millega majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja annab või kohustub andma tarbijale¹⁴¹ krediiti või laenu. Sellistele lepingutele kohaldub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ 23. aprillist 2008, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (edaspidi Tarbijakrediidi direktiiv).¹⁴²

2.4.2. Tarbija ja krediidiandja klassifitseerimine

Tarbija poolt võetud tarbijakrediidi kasutuseesmärgiks peab olema kasutus väljaspool majandus- või kutsetegevust, isiklike või perekondlike vajaduste rahuldamiseks.¹⁴³ Tarbijakrediidi eriregulatsioon kohaldub VÕS-i § 403 lõike 2 kohaselt täiendavalt ka sellistele krediidilepingutele, millega füüsiline isik on võtnud krediiti iseseisva majandus- või kutsetegevuse alustamiseks ja mille puhul krediidi netosumma või krediidi eest omandatava asja või teenuse netohind ei ületa 50 000 eurole vastavat summat.¹⁴⁴

Tarbijkrediidi kohta sätestatud kohaldatakse ka lepingule, millega üks isik, (krediidivahendaja) kohustub oma majandus- või kutsetegevuses vahendama tarbijale tasu eest krediiti või osutama krediidilepingu sõlmimise võimalusele (VÕS 401¹).

Lepingu teiseks pooleks ehk krediidiandjaks kvalifitseerub majandus- või kutsetegevuses krediiti pakkuv füüsiline või juriidiline isik. Seadusest ei tulene, et laenu andmine peab olema krediidiandja põhitegevusala, samuti ei ole laenu andmine piiritletud¹⁴⁵ KAS-s määratletud krediidi- või finantseerimisasutusega.¹⁴⁶

¹⁴¹ VÕS § 34 mõttes on tarbija füüsiline isik, kes teeb tehingu, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega.

¹⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23.04. 2008 direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.05.2008.

¹⁴³ Kingisepp, M. Tarbijakaitseõigus Euroopa Liidus ja Eestis. Kohila: Hagen-Nord 2010, lk 278.

¹⁴⁴ Kairjak, M (toim) jt. Lepingud. Näidised ja kommentaarid. Kasutuslepingud. Tallinn: Äripäev 2012.

¹⁴⁵ Kingisepp, M., lk 278.

¹⁴⁶ KAS § 3 lg 1 kohaselt on krediidasutus äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine. KAS § 5 kohaselt on finantseerimisasutus äriühing, mis ei ole krediidasutus, kuid mille peamiseks ja püsivaks tegevuseks on osaluste omandamine või finantsteenuste osutamine, sealhulgas § 6 lg 1 p 2 kohaselt laenutehingud, tarbijakrediit.

Tarbijakrediidi direktiivi artikkel 2 lg 2 p c kohaselt ei laiene direktiiv krediidilepingutele, mille krediidi kogusumma on väiksem kui 200 eurot ja suurem kui 75 000 eurot. Eesti seadusandja ei ole summalist krediidi alam- ega ülempiiri kehtivas VÕS-is tarbijakrediidi regulatsiooni kohaldamise eeldusena ette näinud.¹⁴⁷

Silmas tuleb pidada, et tarbijakrediidi kohta VÕS-s sätestatud kohaldatakse tarbijakrediidilepingule tarbijaga, kelle elukoht on Eestis või Euroopa Liidu liikmesriigis, ka siis, kui leping sõlmiti Eestis toimunud avaliku pakkumise, reklaami või muu seesuguse majandustegevuse tulemusena või kui leping on muul põhjusel Eesti territooriumiga oluliselt seotud, sõltumata sellest, millise riigi õigust lepingule kohaldatakse (VÕS § 403 lg 6).¹⁴⁸

Seega on tarbijakrediidilepingu osapoolteks tarbija ja krediidiandja. Eeltoodust lähtuvalt saab krediidiandjaks lugeda kõiki isikuid, kes annavad või lubavad anda krediiti ning kes tegutsevad oma kaubandus-, äri- või kutsetegevuse raames. Teisisõnu on krediidiandjaks tarbijale laenu andja,¹⁴⁹ kelle peamiseks eesmärgiks on majanduslike tulemuste saavutamine. Ning tarbijaks füüsiline isik, kes teeb tehingu väljaspool majandus- ja kutsetegevust isiklike või perekondlike vajaduste rahuldamiseks.

Bondora laenuplatvormilt saavad laenu võtta kõik füüsilised isikud Eestist, Soomest, Hispaaniast ja Slovakiast.¹⁵⁰ Laenu ei saa võtta juriidilised isikud. Bondora statistika¹⁵¹, kohaselt on laenu eesmärgiks 37,3% korral olemasolevate laenude refinantseerimine, 19,9% korral muu tarbimine ja 16,3% remont. Seega arvesse võttes, et Bondora platvormi vahendusel laenuvõtja on füüsiline isik, kes võtab laenu isiklike või perekondlike vajaduste rahuldamiseks, saab järeldada, et laenuvõtja kvalifitseerub reeglina tarbijaks VÕS § 402 kohaselt.

Bondora laenuplatvormil saavad laenu anda ehk oksjonil osaleda¹⁵² kõik füüsilised isikud Eestist, Soomest, Hispaaniast ja Slovakiast. Juriidilistest isikutest saavad ainult Eestis registreeritud juriidilised isikud laenu anda. Nimetatud juriidilised isikud saavad Bondora laenuplatvormil

¹⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23.04.2008 direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.05.2008.

¹⁴⁸ Kairjak, M (toim) jt.

¹⁴⁹ Vandone, D. Consumer Credit in Europe: Risks and Opportunities of a Dynamic Industry. Heidelberg: Physica-Verlag 2009, lk 117.

¹⁵⁰ Intervjuu Bondora laenuplatvormi ühe rajajatest Martin Rask'ga. Tallinn 2014. Intervjuu on autori valduses.

¹⁵¹ Bondora. Bondora üldine statistika. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/investeeri/statistika> (05.05.2014).

¹⁵² Bondora laenuplatvormil toimub laenuandmine oksjoni läbiviimise teel. Vt lähemalt käesoleva töö peatükist 2.2.

sõlmida laenulepingud Eesti, Soome ja Hispaania füüsiliste isikutega. Slovakkia füüsiliste isikutega lepingute sõlmimine on keelatud vastavalt Slovakkia seadusandlusele.¹⁵³

Seega analüüsib autor, kas Bondora laenuplatvormi vahendusel laenuandja on krediidiandja VÕS § 402 mõttes või mitte. Eesti õiguse kohaselt ei pea krediidiandja majandustegevus olema suunatud krediidilepingute sõlmimisele, piisav on, et krediidiandja poolt antav krediit oleks seotud krediidiandja majandus- või kutsetegevusega. Eestikeelses õiguskirjanduses on toodud näide, et tarbijakrediidilepingu krediidiandja poolt saab sõlmida ka reisikorraldaja, kes võimaldab füüsilistest isikutest klientidel pakettreise tasuda järelmaksuga.¹⁵⁴ Seega võib krediidiandjale krediidi andmine olla ka tema kõrvaltegevusalaks või lihtsalt üheks vahelülis teenuse pakkumisel. Lähtuvalt praktikast käsitletakse majandustegevusena ennekõike ettevõtlust ja kutsetegevusena teatud ametialal tegutsemist. Majandus- ja kutsetegevuse subjektiks võib olla nii füüsiline kui juriidiline isik, kes tegutseb turul plaanipäraselt, et saavutada mingeid majanduslikke eesmärke. Ühekordne tegevus ja tulu saamine ei tohiks tähendada majandustegevust.¹⁵⁵ Majandus- ja kutsetegevuses osalevaks isikuks on ennekõike ettevõtja.¹⁵⁶

Eelnevat silmas pidades tuleb jõuda seisukohale, et Bondora vahendusel laenuandjatest füüsilised isikud ei kvalifitseeru krediidiandjaks § 402 mõttes, kuna ei saa eeldada, et nad tegelevad laenuandmisega plaanipäraselt, et saavutada majanduslikke eesmärke, pigem on füüsiliste isikute laenuandmine ühekordne tegevus tulu saamiseks. Küll aga ei saaks sama väita juriidilise isikute puhul. Laenuandjatest juriidiliste isikute puhul tuleks hinnata igat juriidilist isikut eraldiseisvalt, st selgitada välja, kas laenuandmine on järjepidev tuluteenimise eesmärgil põhi- või kõrvaltegevusalana tegutsemine või mitte. Tuleks hinnata, kas tegutsetes laenuandmisel kõrvaltegevusalana toetab see mingil viisil põhitegevusala või mitte. Juhul kui laenuandja tegutseb laenu andmisel sihipäraselt tulu teenimise eesmärgil või laenuandmine annab lisandväärtust põhitegevusalale, siis tuleks juriidilist isikut lugeda krediidiandjaks VÕS § 402 mõttes.

¹⁵³ Intervjuu Bondora laenuplatvormi ühe rajajatest Martin Rask'ga. Tallinn 2014. Intervjuu on autori valduses.

¹⁵⁴ M. Käerdi. VÕSK § 402/3.1. – P.Varul jt (koost.). Võlaõigusseadus II. 2-7. Osa (§§ 208-618). Komm vjl. Tallinn: Juura 2007.

¹⁵⁵ M. Käerdi. VÕSK § 34/4.2. – P.Varul jt (koost.). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vjl. Tallinn: Juura 2006.

¹⁵⁶ Õige, A. Ettevõtlusvabaduse piiramine lepingupoolte võrdsuse tagamiseks. *Sine loco, sine anno*, lk 3. – Arvutivõrgus:

http://vana.tmk.edu.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50776/Ettev%F5tlusvabaduse+piiramine+lepingupoolte+v%F5rdsuse+tagamiseks_Andres+%D5ige.pdf (05.05.2014).

2.4.3. Krediidivahendaja klassifitseerimine

Kuivõrd Bondora on laenuplatvorm, mis vahendab laene isikute vahel, analüüsib autor kolmandaks, kas platvormi vahendaja on krediidivahendaja VÕS § 401¹ mõttes?

Krediidivahendusleping on VÕS-i §-i 401¹ kohaselt leping, millega üks isik (krediidivahendaja) kohustub oma majandus- ja kutsetegevuses vahendama teisele isikule tasu eest krediiti või osutama krediidilepingu sõlmimise võimalusele või kohustub krediidiandja jaoks ja tema huvides iseseisvalt ning püsivalt lepinguid vahendama või neid krediidiandja nimel ja arvel sõlmima.

Tarbijakrediidi direktiivi artikkel 3 p f kohaselt on krediidivahendajaks füüsiline või juriidiline isik, kes ei tegutse krediidiandjana ning kes rahalises või muus kokkulepitud majanduslikku kasu andvas vormis tasu eest oma kaubandus-, majandus- või kutse tegevuse raames esitleb või pakub tarbijatele krediidilepinguid, abistab tarbijaid, tehes krediidilepingutega seotud ettevalmistavat tööd, või sõlmib tarbijatega krediidilepinguid krediidiandja nimel.

VÕS-i §-st 417¹ sätestab krediidivahendajale täiendava teavitamiskohustuse. Nimetatud paragrahvi lõike 1 punkti 1 kohaselt teavitab krediidivahendaja tarbijat oma volituste ulatusest, eelkõige sellest, kas krediidivahendaja teeb koostööd ühe või mitme krediidiandjaga või tegutseb iseseisvalt. Sellise teabe esitamise eesmärk on anda tarbijale selge ülevaade sellest, missuguse iseseisvuse astmega krediidivahendaja tegutseb ning kuivõrd seotud on krediidivahendaja erinevate krediidiandjatega.¹⁵⁷

Seadusega on kehtestatud tarbijale antava teabe miinimumnõuded (VÕS § 404 lg 2), mis peaks kindlustama tarbijale piisava ülevaate lepinguga võetavatest kohustustest ja laenu maksumusest. See on vajalik eelkõige selleks, et tarbijad saaksid hinnata, kas võetavad rahalised kohustused on neile täitmiseks jõukohased. Mitmed uuringud on näidanud, et tarbijad süstemaatiliselt alahindavad praktikas maksekohustuste täitmisega seotud ohte ja riske.¹⁵⁸

Arvestades VÕS ja tarbijakrediidi direktiivi definitsiooni saaks justkui järeldada, et Bondora laenuplatvormi näol on tegemist krediidivahendajaga, sest Bondora vahendab oma majandus- ja

¹⁵⁷ Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 761 SE. – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1033413&u=20110204095515> (05.05.2014).

¹⁵⁸ Vandone, D., lk 74.

kutsetegevuses laenu, abistab tarbijaid, tehes lepinguga seotud ettevalmistavad tööd, kogudes kokku lepingueelse informatsiooni ning korraldab selle jagamise nii laenuandjale kui laenuvõtjale või sõlmib tarbijaga lepinguid laenuandja nimel. Bondora platvormil kasutatava tüüplaenulepingu p 2¹⁵⁹ kohaselt volitab laenuandja Bondorat sõlmima laenuvõtjaga laenulepingu muutmise lepinguid.

Ühtlasi jälgib Bondora lepingutes miinimumnõudeid, tuues lepingus välja: väljamakstav laenusumma, kõigi tarbija poolt krediidi tagasimaksmiseks ning intressi ja muude kulude tasumiseks tehtavate maksete kogusumma, tagasimaksmise tingimused, intressimäär aasta kohta, muud lepinguga seotud kulud, krediidikulukuse määr aasta kohta, tarbija õigus jätta krediidi enneaegse tagasimaksmise korral maksmata intress krediidi kasutamata jätmise aja eest ja mitte kanda selle aja eest muid krediidiga seotud kulusid, lepingu lõppemise tingimused, muu hulgas tarbija taganemisõigus, selle teostamise kord ja tähtaeg, tarbijalt nõutavad tagatised.¹⁶⁰ Samuti järgib Bondora VÕS § 403² kohaselt vastutustundliku laenamise põhimõtet. Nimetatud asjaolud kogumis viitavad tarbijakrediidivahendaja käitumisele.

Seega arvestades eeltoodut saab järeldada, et Bondora P2P lending platvormi näol on tegemist krediidivahendajaga. Tuleb silmas pidada, et eelneva analüüsi käigus jõudis autor järeldusele, et laenuvõtja on tarbija VÕS § 34 alusel ning laenuandja korral tuleb eraldi hinnata kas, laenuandja tegutseb sihipäraselt laenu andes tulu teenimise eesmärgil või laenuandmine annab lisandväärtust põhitegevusalale. Seega, kui laenuandja ei teeni sihipärase laenu andmisega tulu, siis ei saa lugeda P2P lending platvormi vahendajat krediidivahendajaks VÕS-i §-i 401¹ alusel, kuna tegemist ei oleks krediidilepinguga, mille osapoolteks on krediidiandja ja tarbija.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kui laenuandja ei teeni sihipärase laenu andmisega tulu või lisandväärtust oma põhitegevusalale, siis sõlmitakse laenuandja ja laenuvõtja vahel P2P lending platvormi vahendusel laenuleping VÕS § 396 alusel ning neile ei kohaldu tarbijakrediidilepingu sätted. Kui laenuandja ei kvalifitseeru krediidiandjaks siis sõlmitakse laenuandja ja Bondora ning laenuvõtja ja Bondora vahel käsundusleping VÕS § 619 alusel, millega P2P lending kohustub platvormi teenuseid pakkuma.

¹⁵⁹ Investori H.M. nõustumus laenulepingu sõlmimiseks 10.03.2014, nr 114489 (koopia autori valduses).

¹⁶⁰ Kingisepp, M., lk 282.

3. Füüsiliste isikute omavahelise otselaenamise platvormil sõlmitud laenulepingutest tulenevate vaidluste põhjus ja lahendamise viisid

3.1. Laenulepingutest tulenevate vaidluste peamine põhjus

Eelmises peatükis jõuti järelduseni, et Eestis oleks eeldatavasti P2P lending platvormi tegevust vaja reguleerida. Hetkel on ebaselgus nii P2P platvormide õigusliku staatuse osas avalik-õiguslikult, kui ka platvormi raames tekkivate eraõiguslike suhete osas. Eestis puuduvad õigusaktid, mis reguleeriks konkreetset P2P lending platvormide tegevust. Autor analüüsis peatükis 2.5. P2P lending platvormil sõlmitud õigussuhteid ning tuvastas, et laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitakse laenuleping VÕS § 396 alusel.

Lähtudest eelnevast, kaasnevad P2P lending laenulepingu sõlmimisega kaasnevad osapooltele teatud riskid, mille realiseerumisel tekib vajadus nende lahendamiseks kolmandate, sõltumatute osapoolte poolt. Seejuures tekib küsimus, kas antud õigussuhete raames tekkinud küsimuste lahendamiseks on otstarbekaim pöörduda avalik-õigusliku kohtu (edaspidi riiklik kohus) või eraõigusliku vahekohtu (edaspidi vahekohus) poole.

Süsteemiteooriast lähtuvalt on kohtumenetlus ja vaidluste kohtuväline lahendamine kaks täiesti eraldiseisvat instituuti, arvestades erinevusi reeglites ja ka mängijates.¹⁶¹ Kohtumenetlus on avalik-õiguslik instituut, mida reguleerib õigus (ingl k *rule of law*). Vaidluste kohtuväline lahendamine on eraõiguslik instituut. Õiguse paradigma tähendab vajadust järgida siduvat taksonoomiat, s.t lepinguid ja vaidluste lahendamise kokkuleppeid ei käsita kohtud täitmiseks kohustuslikena, kui need ei ole siduvad. Vaidluste kohtuväline lahendamine järgib suhetele orienteeritud (konsensuslikku) paradigmat, s.t lepingud ja vaidluste lahendamise kokkulepped on täpselt nii kehtivad, kui pooled on kokku leppinud.¹⁶²

¹⁶¹ Aoki, M. Toward a Comparative Institutional Analysis. Cambridge, Massachusetts: The Massachusetts Institute of Technology Press 2001, lk 5.

¹⁶² Nurmela, I., Põlvre, P-M. Vaidluste efektiivne kohtuväline lahendamine. Juridica, 2014/1, lk 5.

P2P lending platvormil sõlmitud laenulepingu osapooltele on suurima tõenäosusega realiseeruvaks riskiks krediidirisk¹⁶³. Kui USA üks suurimaid P2P lending platvorme Prosper 2006. a P2P lending platvormina tegutsema hakkas, oli platvormi vahendusel laenuvõtjate krediitdivõimelisus väga madal. Platvorm eeldas, et laenuandjad hindavad laenuvõtjate laenuaotluste alusel intressimäärasid ning seeläbi suudavad selekteerida, et kõrgemate intressimääradega laenu on seotud suurema riskiga. Mis aga tähendas, et madalama krediitdivõimelisusega laenuvõtjad olid laenuandjate jaoks suurema tulumääraga. Kõrgem tulumäär ajendas laenuandjaid rohkem laenu andma. Kuna aga laenuvõtjate krediitdivõimelisus oli madal, tekkisid laenuvõtjatel kõrged laenumakse viivitused, mis nt ulatusid Prosperis kuni 30%ni. Seepeale andis SEC 2009. a välja keelustamiskorralduse P2P lending platvormi tegevusele, väites, et Prosper müüb registreerimata väärtpabereid. Nimetatud vahejuhtumi tulemusena löid P2P lending platvormid rangemad investeerimiskriteeriumid, sh kehtestati rangem kord laenuvõtja krediitdivõimelisuse hindamisele, seejärel kiitis nt Lending Club heaks vaid ühe laenu kümnest, RateSetter¹⁶⁴ ühe laenu viiest. Tulemuseks on krediidirisk, mis jääb praegu sõltuvalt platvormist 0,2% kuni 7% vahele.¹⁶⁵ Sealhulgas Bondora krediidirisk on 2,3%.¹⁶⁶

Enamik platvorme on tegutsenud ainult lühikest aega ja laenulepingutest tulenevate laenu tagasimaksmise lõpptähtaeg ei ole veel kätte jõudnud (keskmine laenulepingu pikkus on 3 aastat). See tähendab, et ka kõige kauem tegutsenud platvormid (mis avati enne 2008. aastat), on alles nüüd saanud hakata koguma makseviivituse andmeid.

Üks võimalus riski vähendamiseks on laenuandjate laenuportfelli hajutamine. Mõne platvormi puhul on kohustuslik laenuandjal anda laen mitmele laenuvõtjale, seeläbi hajutades riski¹⁶⁷, nt Afluenta ja SinoLending¹⁶⁸. Bondora soovitab samuti laenuandjatel anda mitmele erinevale

¹⁶³ Krediidiriskiks nimetatakse riski, kus tehingu vastaspool ei ole võimeline või ei soovi täita oma lepingulisi kohustusi. Krediidirisk väljendab potentsiaalset kahju, mis võib tuleneda vastaspoole kohustuste mittetäitmisest. Vt: Minuraha. Krediidirisk. – Arvutivõrgus: <http://www.minuraha.ee/14992>, 05.05.2014; Finantsinspektsiooni soovituslik juhend – konsentratsiooniriski käsitlemine Pillar 2 raames. – Arvutivõrgus: http://www.fi.ee/public/Juhend_Konsentratsiooniriski_kasitlemine_Pillar_2_raames.pdf (05.05.2014).

¹⁶⁴ RateSetter. – Arvutivõrgus: <http://www.ratesetter.com> (05.05.2014).

¹⁶⁵ Kirby, E., Worner, S., lk 23.

¹⁶⁶ Bondora statistika näitab, et laenuvõtjad on siiani teinud laenulepingust tulenevate laenu osamaksete tagasimakseid 2,3% vähem, kui oli ette nähtud esialgse laenugraafiku alusel. Vt: Turvaliseks investeerimiseks tutvu investeerimisjuhise. – Arvutivõrgus <https://www.bondora.ee/et/investeeri/investeerimisjuhise> (05.05.2014).

¹⁶⁷ Kirby, E., Worner, S., lk 24.

¹⁶⁸ SinoLending. – Arvutivõrgus: <http://www.dianrong.com> (05.05.2014).

laenuvõtjale laen võimalikult väikestes summates, näitena toob Bondora oma veebilehel, et kui laenuandja soovib anda laenu summas 5000 eurot, siis soovituslik on anda 100 eurot 50le erinevale laenuvõtjale.¹⁶⁹

Juhul kui eelnevalt nimetatud krediidirisk realiseerub, siis on sunnitud laenuandja võlgnevuse sissenõudmiseks pöörduma, nagu eelpool juba mainitud, kas riikliku kohtu või vahekohtu poole. Sellest tulenevalt püstitab autor küsimuse, kas poolte vaatevinklist on kõige optimaalsem viis krediidiriskist tuleneva vaidluse lahendamine riiklikus kohtus või vahekohus? Alljärgnevate alapeatükkidega analüüsib autor püstitatud küsimust.

3.2. Vaidluste lahendamine riiklikus kohtus

Vastavalt eelmisele alapeatükile tekib üheks võimalikuks vajaduseks riikliku kohtu poole pöördumiseks kui realiseerub krediidirisk. Seega enamik kordadest tekib poolte vahel laenulepingu pinnalt vaidlus juhtudel, kui laenuvõtja on jäänud laenu osamaksete tasumisega viivitusse ning nõue on muutunud sissenõutavaks. Sellisel juhul peab laenuandja leidma parima võimaliku viisi nõude maksmapanekuks.

Kohtusse pöördumisel üldjuhul laenuandja algatab hagimenetluse¹⁷⁰ või hagita menetluse raames TsMS § 475 lg 2 p 1 kohaselt maksekäsu kiirmenetluses.

Tsiviilkohtumenetluse ülesannet sätestava TsMS § 2 järgi on tsiviilkohtumenetluse eesmärk tagada, et kohus lahendaks tsiviilasja õigesti, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega. Sellest sättest tuleneb tsiviilkohtumenetluse üks juhtpõhimõtetest – menetlusökonoomia, mille eesmärgiks on anda kohtutele võimalus menetluse efektiivsemaks korraldamiseks.¹⁷¹

¹⁶⁹ Bondora. Turvaliseks investeerimiseks tutvu investeerimisjuhisega. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/investeeri/investeerimisjuhise> (05.05.2014).

¹⁷⁰ Hagimenetlust reguleerib TsMS 10. osa.

¹⁷¹ Kergandberg, E jt. Sissejuhatus kohtumenetluse õpetusse. Eesti kohtumenetlusõiguse võrdluspilt. Tallinn: Juura, 2008, lk 345.

Maksekäsu kiirmenetluse instituut viidi Eesti õiguskorda sisse 2006. a ning on sätestatud TsMS-i 49. peatükis. Euroopa Liidu määrustega on kiirendatud menetlusena ette nähtud¹⁷² maksekäsu kiirmenetlus¹⁷³ ja Euroopa lihtmenetlus¹⁷⁴.

Maksekäsu kiirmenetlus on võrreldes tavalise hagimenetlusega enam formaliseeritud ja toimub suurel määral esitatud dokumentide ja neis kajastuvate andmete alusel. Teatavat analoogiat võib leida registrimenetlusest, millele on sama moodi iseloomulik suhteliselt suur formaalsus. Ka maksekäsu kiirmenetluses on kontrolli objektiks eelkõige avaldus ise ja selles esitatud andmete koosseis (TsMS § 482).

Õiguskirjanduses on märgitud, et maksekäsu kiirmenetlusele on iseloomulik, et selles ei tuvastata asjaolusid.¹⁷⁵ Selles menetluses kohus ei hinda tehingu võimalikku tühisust, TsÜS § 86 alusel või tüüptingimuste ebamõistlikku kahjustavust VÕS § 42 lg 3 kohaselt, mistõttu neid tarbija õigusi ei ole pärast nõude vaidlustamise ajaperioodi, milleks on 15 päeva (TsMS § 485 lg 1), möödumist enam võimalik realiseerida.¹⁷⁶

Samas on hagita menetlusele iseloomulik, et kohus rakendab uurimis põhimõtet ning kogub ise aktiivselt tõendeid. Riigikohus on märkinud, et hagita menetluses on kohtu aktiivne roll ette nähtud menetlusosaliste kaitseks.¹⁷⁷ Seega ei ole maksekäsu kiirmenetlus traditsiooniline hagita menetlus selles mõttes, et kohus uurimisprintsipi rakendaks.¹⁷⁸ Maksekäsu kiirmenetlusele on omane formaliseeritud olemus¹⁷⁹ ja fakt, et selles ei tuvastata asjaolusid.¹⁸⁰ Menetluses lähtutakse esitatud dokumentatsiooni formaalsusest ehk vormilisest küljest ning sisulisi hinnanguid ei anta. Formaliseerituse printsiip ei toeta kuidagi kohtu aktiivsust ega uurimisprintsipi. Kui kohtule edastatakse formaalsetele nõuetele vastav maksekäsu kiirmenetluse avaldus, on kohus kohustatud selle avalduse alusel väljastama makseettepaneku, ilma et tal oleks kohustus ja ka õigust kontrollida avalduse aluseks oleva nõude õiguspärasust. Selline põhimõte lähtub

¹⁷² Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse kiirendamise võimalused ja nendega seotud ohud. Juridica, 2012/9, lk 660.

¹⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12.12.2006. a määrus (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsumenetlus. – ELT L 399, 30.12.2006, lk 1 – 41.

¹⁷⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11.07.2007. a määrus (EÜ) nr 861/2007, millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus. – ELT L 199, 31.7.2007, lk 1 – 29.

¹⁷⁵ Tampuu, T. Tsiviilasja menetluse peatamine teise menetluse tõttu. Juridica, 2010/2, lk 103.

¹⁷⁶ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Kiirlanuturg – analüüs ja ettepanekud. Veebruar 2014, lk 14. – Arvutivõrgus: http://www.mkm.ee/public/kiirlanuturg_analyys_ja_ettepanekud.pdf

¹⁷⁷ RKTko 3-2-3-2-04, p 8.

¹⁷⁸ Kergandberg, E jt., lk 358.

¹⁷⁹ Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse kiirendamise võimalused ja nendega seotud ohud. Juridica, 2012, nr 9, lk 526.

¹⁸⁰ Tampuu, T. Tsiviilasja menetluse peatamine teise menetluse tõttu. Juridica, 2010, nr 2, lk 103

menetlusökonoomiast. Seetõttu ongi võlgnikule ette nähtud võimalus nõudele vastuväide esitada, mille järel hakkab kohus nõude õigsust kontrollima tavamenetluses TsMS § 486 kohaselt.

TsMS § 481 lg 2¹ alusel maksekäsu kiirmenetlust ei kohaldata kõrvalnõuetele ulatuses, mis ületab põhinõuet ning lg 2² kohaselt on maksekäsu kiirmenetluses menetleva nõude maksimummäär 6 400 eurot, mis hõlmab nii põhi- kui ka kõrvalnõuet.

Bondora platvormil sõlmitud laenulepingute laenusummad jäävad vahemikku 500 eurot kuni 10 000 eurot.¹⁸¹ Ning sissenõutavaks muutunud laenunõuded vahemikku 100 eurot kuni 4 000 eurot.¹⁸² Seega vaidluse tekkimisel on kõige pealt võimalik esitada TsMS § 481 alusel maksekäsu kiirmenetluse avaldus, kuna see jääks TsMS § 481 piiridesse.

Maksekäsu kiirmenetluse võrreldes tavamenetlusega, on kohtukulud väiksemad. Esiteks üldjuhul pole maksekäsu kiirmenetluse avalduse esitamisel vaja kasutada esindaja abi, mistõttu on võimalik õigusabikulude pealt kokku hoida. Teiseks on maksekäsu kiirmenetluse avalduselt makstav riigilõiv tavamenetlusega võrreldes väiksem. Riigilõivuseadus (RLS) § 57 lg 6¹⁸³ alusel tuleb maksekäsu kiirmenetluse avalduse esitamisel tasuda riigilõivu 3 protsenti nõudelt, kuid mitte alla 45 euro. Seega näiteks hagimenetluses kuuluks 3 000 eurosele nõudelt riigilõivuna tasumisele RLS Lisa 1 alusel 225 eurot (juhul kui esitatakse avaldus elektrooniliselt) või 275 eurot, maksekäsu kiirmenetluses tuleks 3 000 eurose nõude pealt riigilõivu tasuda 90 eurot.

Autor analüüsis Bondora platvormil sõlmitud laenulepingute vaidluste lahendeid, mis olid tehtud riiklikus kohtus. Analüüsi aluseks olid maakohtu ja ringkonnakohtu lahendid, mis olid kättesaadavad Riigi Teatajast¹⁸⁴. Autor leidis kokku 8 lahendit, mis olid tehtud ajavahemikus 2008 – 2013.a tsiviilkohtumenetluse raames. Analüüsi tulemusena saab välja tuua, et kõikide lahendite puhul oli hagejaks laenuandja, kuna laenuvõtjad oli jätnud laenulepingust tulenevad laenu osamaksed tasumata. Ühegi laenuvõtja vastu esitatud nõue ei ületanud 1000 eurot ning enamik menetluste raames ei tekkinud sisulisi küsimusi.¹⁸⁵

¹⁸¹ Bondora. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/> (05.05.2014).

¹⁸² Bondora riiklike kohtu lahendite ja määruste ning vahekohtu otsuste analüüsi tulemusena saab järeldada, et sissenõutavaks muutunud laenu nõuded jäävad vahemikku 100 eurot kuni 4000 eurot.

¹⁸³ Riigilõivuseadus. - RT I 2010, 21, 107 ... RT I, 23.04.2014, 15.

¹⁸⁴ Autor otsis lahendeid otsingusõnadega: isepankur, sõbralaen ja esindajad pärtel tomberg, rünno vahar.

¹⁸⁵ Vt lähemalt: TMKo 20.12.2011, 2-11-31544/13; HMKo 08.11.2011, 2-10-13314/20; HMKo 21.09.2011, 2-11-12818/9; HMKo 13.06.2011, 2-10-30528/16; PMKm 01.03.2011, 2-09-57496/18; HMKo 15.03.13, 2-10-30536/55; PMKm 28.10.10, 2-10-7761/19

Kuivõrd maksekäsu kiirmenetluse eesmärgiks on lihtsamate nõuete menetlemise kiirendamine ja menetlusökoonoomia,¹⁸⁶ siis saab eelnevat silmas pidades järeldada, et P2P lending platvormil sõlmitud laenulepingutest tulenev vaidlus on peamiselt krediidiriski realiseerumine, mille puhul puudub sisuline vaidlus ning enamike vaidluste nõuete summad ei ületa 4000 eurot saab öelda, et nimetatud nõuete puhul maksekäsu kiirmenetlus on igati põhjendatud. Millega protsessiökoonoomiast lähtuvalt saab kokku hoida aega ja kulusi ning mis on kooskõlas TsMS §-s 3 sätestatud asja võimalikult kiire ja õige lahendamise põhimõttega.¹⁸⁷

Autori järeldust, et P2P lending platvormidest tulenevate vaidluste puhul puudub enamik juhtudel sisuline vaidlus ning sellest tulenevalt on menetlusökoonoomiat arvesse võttes mõistlik esitada avaldus maksekäsu kiirmenetluse toetab ka eelmise aasta maakohtu statistika. Maksekäsu kiirmenetluses 2013.a lahendatud asjade arv kokku oli 40 741, millest maksekäsu kiirmenetlus võlanõudes 29 695¹⁸⁸. Maakohtus lahendatud asjade arv oli 29 301, sealhulgas vaid 4 425 laenu- ja krediidilepingute lahendatud asjad.¹⁸⁹

Seega esiteks tuleb esitada avaldus maksekäsu kiirmenetluse raames TsMS § 481 alusel ning alles peale seda, kui laenuvõtja on esitanud vastuväite makseettepanekule TsMS § 485 lg 1 alusel minna üle TsMS § 486 lg 1 alusel hagimenetlusele.

3.3. Vaidluste lahendamine vahekohtus

3.3.1. Vahekohtu mõiste ja olemus

Vahekohtumenetlust peetakse tuntumaks alternatiivseks vaidluste lahendamise meetodiks.¹⁹⁰ Kohtumenetlus ja vaidluste kohtuväline lahendamine on olemuslikult kaks täiesti erinevat, kuid paralleelselt eksisteerivat ja teineteist täiendavat vaidluste lahendamise süsteemi. See aga ei

¹⁸⁶ Vutt, M. Maksekäsu kiirmenetluse kohtupraktika probleeme. Kohtupraktika analüüs. Tartu: Riigikohus.

Õigusteabe osakond 2001, lk 3.

¹⁸⁷ RKTko 3-2-92-02, p 19.

¹⁸⁸ Kohtute statistika. 2013.a kohtunikuabide menetluses asjade koondandmed - maksekäsukiirmenetluse, registri- ja kinnistusraamatu asjad ning muud kohtunikuabide poolt hagita menetluses läbivaadatud asjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/maakohtute_osakondade_pohistatistika_2013.pdf (05.05.2014).

¹⁸⁹ Kohtute statistika – arvestuslik keskmine menetlusaeg, 2013.a jooksul saanud kohtuasjad ning 2013.a jooksul lahendatud kohtuasjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/i_ja_ii_astme_kohtute_menetlusstatistika_2013.a_koondandmed.pdf (05.05.2014).

¹⁹⁰ Vahekohtumenetlust reguleerib TsMS 14. osa

tähenda, et tunnustatakse, et nad üksteist võrdväärselt täiendavad, samuti ei saa öelda, et vaidluste kohtuväline lahendamine võiks kohtumenetlust täielikult asendada. Kumbki järgib eri normistikku, mõlemal on oma taksonoomia ning nad kuuluvad eri (siduvusega) õiguskordadesse.

191

Vahekohtumenetlusele ei tohiks kohaldada vahekohtumenetluse kohta riiklikule kohtutele kohalduvaid menetlusnorme. Seda isegi mitte abistava juhisena või analoogia korras ega ka juhul, kui vahekohtumenetlust reguleerivad sätted (*lex arbitri*) on koondatud tavakohtu menetlusnormidega ühte õigusakti.¹⁹²

TsMS § 717 lg 1 kohaselt vahekohtu kokkulepe on poolte kokkulepe anda vahekohtu lahendada nende vahel tekkinud või tekkida võivast kindlaksmääratud lepingulisest või lepinguvälisest suhtest tulenev vaidlus. New Yorgis 1958. a vastu võetud välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni (edaspidi New Yorki Konventsioon)¹⁹³ artikli 2 lg 1 kohaselt iga lepinguosaline riik tunnustab kirjalikku lepingut, mille alusel pooled kohustuvad esitama vahekohtule iga lahkeli, mis on tekkinud või mis võib tekkida nende vahel teatud kindla õigusliku suhtega seoses, olgu tegemist lepingulise suhtega või mitte, mis puudutab sellist valdkonda, mida on võimalik lahendada vahekohtu korras. ÜRO Rahvusvahelise Kaubandusõiguse Komisjoni vahekohtu 1985. a mudelseaduse (edaspidi ÜRO mudelseadus)¹⁹⁴ artikli 7 lg 1 sisuliselt sama definitsioon. Aksepteeritud vahekohtu kokkuleppe eraldatuse printsiibist lähtudes võib vahekohtu kokkuleppele kohalduv õigus olla erinev materiaalsele osale lepingust kohalduvast õigusest.¹⁹⁵ Sealhulgas on ka Riigikohus korduvalt tunnistanud vahekohtu kokkuleppe eraldiseisvust põhilepingust.¹⁹⁶ Lisaks on riigikohus öelnud, et vahekohtu kokkuleppe on kohustuslik üksnes vahekohtu kokkuleppe pooltele, isikutele, kes ei ole kokkuleppe pooleks, see ei laiene.¹⁹⁷

¹⁹¹ Nurmela, I., Põlvere, P.-M. Vaidluste efektiivne kohtuväline lahendamine. *Juridica*, 2014/1, lk 4-5.

¹⁹² Põlvere, P.-M. Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab modelile? *Juridica*, 2014/1, lk 19.

¹⁹³ Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon RT II 1993, 21, 51. Käesolevaks hetkeks on New Yorki Konventsiooni liikmeteks suur osa maailma riike ning tegemist on ühe kõige olulisema vahekohtumenetlust puudutava instrumendiga. New Yorki Konventsiooni on ratifitseerinud 149 riiki.

¹⁹⁴ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. – Arvutivõrgus: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration.html, 05.05.2014.

¹⁹⁵ Born, G. B. *International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International 2009, lk 413.

¹⁹⁶ RKTko 3-2-1-130-07, p 11; RKTko 3-2-1-34-04, p 20.

¹⁹⁷ RKTko 3-2-1-90-07, p 12.

TsMS § 717 lg 2 kohaselt vahekohtu kokkuleppe võib sõlmida iseseisva kokkuleppena või lepingu osaks oleva eristatava tingimusena. New Yorki Konventsioon artikli 2 lg 2 kohaselt vahekohtu kokkuleppe võib olla kirjalik leping, mis on sõlmitud kas lepingu vahekohtu tingimusena või vahekohtu kokkuleppena, millele pooled on alla kirjutanud või mis sisaldub kirjade või telegrammide vahetuses. ÜRO mudealseaduse artikli 7 kohaselt võib kirjalik leping sisalduda kirjades, teleksites, telegrammides, e-kirjades ja teistes kommunikatsiooniviisides, mis on taasesitavad. Samuti võib vahekohtu kokkuleppe sisalduda lepingus, kus viidatakse lepingu osaks olevale dokumendile, mis sisaldab vahekohtu kokkulepet. Eesti kohtupraktika on kinnitanud, et pooltevaheline kokkuleppe ei pea olema välja trükitud ja allkirjastatud, vaid ka kirjade või fakside teel kokku lepitu on kehtiv, kui kokkuleppe on selgelt identifitseeritav.¹⁹⁸ Kokkuleppe sõnastusest ei tohi jääda ebaselgeks, kas pooled on tõepoolest soovinud kokku leppida vaidluse lahendamises vahekohtus või mitte.¹⁹⁹ Nimetatud seisukohta on väljendanud ka Maakohus oma 25.03.2010.a määruses nr 2-10-9412²⁰⁰. Kuna nimetatud lahendiga sisuliselt rikuti New Yorki konventsiooni artiklit 2 lg 3, siis tõusis vajadus korrigeerida TsMS § 717 lg 2 sõnastust, mille kohaselt alates 1.10.2013 ei ole enam nõutav, et vahekohtu kokkuleppe peaks olema lepingu selgelt eristav eraldi tingimus, vaid lepingu osaks olev eristatav tingimus.²⁰¹

TsMS § 719 lg 1 kohaselt vahekohtu kokkuleppe peab olema sõlmitud kirjalikult taasesitatavas vormis. Vahekohtu kokkuleppe võib sisalduda ka kinnituskirjas. Lg 2 alusel kui vahekohtu kokkuleppe pool on tarbija, peab kokkuleppe sisalduma tarbija omakäeliselt allakirjutatud või digitaalallkirjaga varustatud dokumendis. Sarnaselt Eestile on tarbijatega vahekohtu kokkuleppe sõlmimise kohustuslik vorm sätestatud ka Saksa tsiviilprotsessi koodeksi § 1031 (5) alusel.²⁰² Sellega on nii Saksa kui ka Eesti seadusandja arvatavasti soovinud kehtestada tarbija kui nõrgema poole kaitse.

Juhul kui pooled on kokkuleppinud vahekohtumenetluse alaliselt tegutsevas vahekohtus, siis puudub neil võimalus pöörduda riikliku kohtu poole, kuna TsMS § 371 lg 1 p 7 ja 8 alusel on kohus kohustatud keelduma hagi menetlusse võtmisest, väljaarvatud juhul, kui hagis on

¹⁹⁸ TlnRnKm 09.03.2007, 2-05-23561/14; HMK 21.06.2006, 2-05-23561/2.

¹⁹⁹ Pohla, A. Vahekohtu kokkuleppe tähtsus vahekohtumenetluses. Juridica, 2014/1, lk 38.

²⁰⁰ HMKm 25.03.2010, 2-10-9412/3.

²⁰¹ Pohla, A., lk 39.

²⁰² Zivilprozessordnung.

vaidlustatud vahekohtukokkuleppe kehtivust.²⁰³ Lisaks on Riigikohus leidnud, et asja menetlusse võtmise küsimuse otsustamisel tuleb kohtul võtta seisukoht kõikide lepingute suhtes, st kas nendes sisaldub vahekohtu kokkuleppe ning alles siis otsustada menetlusse võtmise küsimus.²⁰⁴ Pooltevahelise vahekohtu kokkuleppe võib tähelepanuta jätta, kui kostja ei ole sellele õigel ajal tuginenud.²⁰⁵

3.3.2. isePankuri vahekohus

isePankuri vahekohus on alaliselt tegutsev vahekohus, mille eesmärgiks on Bondora platvormil sõlmitud laenulepingutest tõusetunud vaidluste lahendamine. Vahekohus lahendab ainult vaidlusi, mille pooled on Bondora platvormil sõlminud laenulepingu ning kokkuleppe vaidluse lahendamiseks isePankuri vahekohtus.²⁰⁶ Vahekohtu tegevus on allutatud isePankuri vahekohtu reglemendile.²⁰⁷

Bondora ja laenuandja ning laenuvõtja vahel sõlmitud käsunduslepingu kohaselt peab laenuandja enne kui annab laenulepingu oferdile (VÕS § 16 lg 1) aksepti (VÕS § 20 lg 1) sõlmima vahekohtu kokkuleppe ja oma isiku platvormil isikustama. Laenuvõtja esitab offerdi laenulepingu sõlmimiseks oksjoni²⁰⁸ läbiviimise teel, hiljemalt oksjoni lõpuks peab laenuvõtja allkirjastma vahekohtu kokkuleppe ja tagama enda isiku isikustamise. Juhul, kui laenuvõtja ei ole esitanud Bondora platvormi vahendajale käsitsi või digitaalselt allkirjastatud vahekohtu kokkulepet (TsMS

²⁰³ RKTkm 3-2-1-90-07, p 12.

²⁰⁴ RKTkm 3-2-1-130-07, p 11.

²⁰⁵ TsMS § 330 lg 2 kohaselt tuleb hagi või kaebuse esitamise seadusega lubatavust puudutavaid vastuväited esitada korraga ja vastuses hagile või kaebusele või vastamata jätmise korral esimesele kohtuistungil. Riigikohtu lahendi kohaselt pidi kostja vahekohtu kokkuleppele tuginema esimesel korral, kui ta kohtu poole pöördus. Vt: RKTkm 3-2-1-9-07, p 12.

²⁰⁶ Elektrooniline vahekohtu infosüsteemis www.e-vahekohus.ee hallatakse isePankuri vahekohtu tegevust. Vt: Elektrooniline vahekohus. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee> (05.05.2014).

²⁰⁷ isePankuri vahekohtu reglement. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee/isePankuri-vahekohtu-reglement> (05.05.2014).

²⁰⁸ Käesoleva töö kontekstis on oksjoni all autor silmas pidanud Bondora P2P lending platvormi laenuandjate ja laenuvõtjate vahelist laenulepingu sõlmimise protseduuri. VÕS § 10 lg 1 kohaselt enampakkumisel loetakse leping sõlmituks parimale pakkumisele nõustumuse andmisega. Seega laenuvõtja esitab pakkumuse laenulepingu sõlmimiseks enampakkumise teel ning laenuandja esitab pakkumuse laenuvõtja esitatud pakkumusele. Kui Bondora annab laenuandja pakkumusele nõustume laenulepingu sõlmimiseks, siis on laenuandja ja laenuvõtja vahel laenuleping sõlmitud.

§ 719 lg 2 mõttes) või ei ole võimaldanud enda isiku isikustamise hiljemalt oksjoni lõpuks, loetakse oksjon nurjunuks, VÕS § 19 lg 1 alusel pakkumus lõpeb.²⁰⁹

Laenuandja esitab tahteavalduse vahekohtu kokkulepete sõlmimiseks kõikidele laenuvõtjatele, kes esitavad offerdi laenulepingu sõlmimiseks Bondora P2P lending platvormi vahendusel. Nimetatud tahteavaldus vahekohtu kokkuleppe sõlmimiseks on Bondora platvormi poolt laenuandjale automaatselt genereeritud.²¹⁰ Tahteavalduse kohaselt, annab laenuandja nõusoleku kõikide laenulepingutest tulenevate vaidluste lahendamiseks isePankuri vahekohtus.²¹¹

Kui laenuvõtja esitab Bondora platvormi vahendusel offerdi laenulepingu sõlmimiseks, siis Bondora laenuplatvorm annab elektrooniliselt võimaluse laenulepingu offerdi esitamiseks ainult koos vahekohtu kokkuleppe sõlmimisega. Autori hinnangul tekib olukord, kus laenuvõtja asetatakse olukorda, kus laenulepingu offerdi ei saa esitada ilma vahekohtu kokkuleppe sõlmimiseta. Ühtlasi Bondora ja laenuvõtja vahel sõlmitavas käsunduslepingus on sätestatud, et kui laenuvõtja ei ole esitanud allkirjastatud vahekohtu kokkulepet TsMS § 719 lg 1 mõttes siis Bondora platvormi vahendusel esitatud ofert laenulepingu sõlmimiseks lõpeb.

Eeltoodut arvesse võttes tekib autoril küsimus, et kui laenuvõtja peab offerdi laenulepingu esitamiseks ja vahekohtu kokkuleppe sõlmimiseks nõusoleku andma korraga, tehniliselt ühele elektroonilise ikoonile vajutades “nõustun”, siis kas saab lugeda vahekohtu kokkulepet laenulepingu tüüptingimuseks?²¹² Kui jah, siis VÕS §-le 42 lg 3 p 10 tuginedes saab öelda, et lepingus, mille teiseks pooleks on tarbija, on ebamõistlikult kahjustav eelkõige tüüptingimus, millega võetakse teiselt lepingupoolelt võimalus kaitsta oma õigusi kohtus või raskendatakse ebamõistlikult selle võimaluse kasutamist, mistõttu on kokkuleppe tühine. Tõsi küll peale elektroonilisele ikoonile vajutades “nõustun” peab laenuvõtja käsitsi või digitaalselt eraldi allkirjastama vahekohtu kokkuleppe, mis justkui välistaks vahekohtu kokkuleppe tühisuse. Samas

²⁰⁹ isePankur kasutusleping, p 7.2, p 11.1. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/lepingud/kasutusleping> (05.05.2014).

²¹⁰ Vahekohtu kokkulepe. (koopia autori valduses).

²¹¹ isePankuri vahekohtu reglement. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee/isePankuri-vahekohtu-reglement> (05.05.2014).

²¹² VÕS § 35 lg 1 kohaselt tüüptingimuseks loetakse lepingutingimust, mis on eelnevalt välja töötatud tüüplepingutes kasutamiseks või mida lepingupoolel muul põhjusel ei ole eraldi läbi rääkinud ja mida tüüptingimust kasutav lepingupool (tingimuse kasutaja) kasutab teise lepingupoole suhtes, kes ei ole seepärast võimeline mõjutama tingimuse sisu. Lg 3 kohaselt tüüptingimus võib sisalduda lepingudokumendis või olla lepingu eraldi osa. Tüüptingimus võib olla lepingu tingimuseks sõltumata sellest, milline on selle tingimuse ulatus, millisel viisil on tingimus lepingus kajastatud või mis vormis on leping sõlmitud.

on välistatud võimalus, et elektrooniliselt ei saa laenuvõtja laenulepingu oferti esitada ilma, et ta nõustuks allkirjastama vahekohtu kokkulepet. Direktiivi 93/13/EMÜ (edaspidi direktiiv 93/13)²¹³ artikli 6 lg 1 kohaselt ebaõiglased tingimused ei ole tarbijale siduvad. Euroopa kohtupraktikast nähtub, et see on imperatiivne säte, mille eesmärk on ühe lepingupoole nõrgemat seisundit arvesse võttes asendada lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vaheline formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse.²¹⁴

Seega leiab autor, et antud olukord on laenuvõtjat kui tarbijat kahjustav ning Bondora laenuplatvorm peaks laenuvõtjal võimaldama laenulepingu oferti esitada ilma, et samaaegselt kinnitaks vahekohtu kokkuleppe sõlmimist laenuandjaga.

Näiteks LendingClub laenulepingu kohaselt saavad osapooled otsustada, kas nad soovivad vaidlustele kohaldada vahekohtumenetlust või mitte. Juhul kui ei soovi, siis peab osapool vastava taotluse esitama 30 päeva jooksul LendingClub korporatsioonile.²¹⁵ Olgugi, et LendingClub kuulub USA jurisdiktsiooni alla võiks siiski ka Bondora kaaluda laenulepingu osapooltele pakkuda valiku võimalust.

isePankuri vahekohtu reglemendi p 4.5. kohaselt pärast hagiavalduse saamist kohustab vahekohus kostjat esitama vahekohtu poolt määratud tähtpäevaks kirjaliku vastuväite hagile. Reglemendi p 4.8. kohaselt vahekohus lähtub menetlustähtaegade määramisel vajadusest lahendada vaidlus võimalikult kiiresti, kindlustades seejuures pooltele õiguse ja võimaluse oma seisukohtade täielikuks selgitamiseks ja kõigi asjas tähtsust omavate materjalide ja tunnistuste esitamiseks vahekohtule. Sama sätte alusel pool loetakse teate või dokumendi kätte saanuks, kui see on edastatud poole Bondora platvormil isikustatud kasutaja elektroonilisse postkasti ja möödunud on 24 tundi.²¹⁶

²¹³ Nõukogu 5.04.1993. a direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. - EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29-38.

²¹⁴ Nagu järeldati käesoleva töö peatükis 2, siis ei ole poolte vahel tegemist tarbijakrediidilepingutega, samas leiab autor, et kuivõrd üheks lepingupooleks on kindlasti tarbija, siis on asjakohane analüüsida tarbijakaitset. Vt: EKm 16.11.2010, C-76/10, *Pohotovost' s.r.o. vs. Iveta Korčkovska*, p 38; EKm 04.06.2009, C-243/08, *Pannon GSM Zrt. vs. Erzsébet Sustikné Györfi*, p 25; EKo 26.10.2006, C-168/05, *Elisa Maria Mostaza Claro vs Centro Movil Milenium SL*, p 36.

²¹⁵ LendingClub laenulepingus reguleerib vahekohtumenetlust peatükk 17. Vt: LendingClub. Loan Agreement. – Arvutivõrgus: <https://www.lendingclub.com/info/loan-agreement.action> (05.05.2014).

²¹⁶ isePankuri vahekohtu reglement. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee/isePankuri-vahekohtu-reglement> (05.05.2014).

Autor analüüsis ajavahemiku 2009 – 30.04.2014.a isePankur alalise vahekohtu kohtuotsuseid²¹⁷. Analüüsi tulemusena leidis autor, et 100% on hagejaks Bondora laenuplatvormi vahendav juriidiline isik, kellele on laenuandjate nõuded loovutatud vastavalt laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitud laenulepingust. Kahekümne kahest (22) isePankuri vahekohtu kohtuotsusest, vaid kahel juhul esitas kostja vastuväite TsMS § 736 lg 2 ja Reglemendi p 4.5. alusel, enamik kohtuotsuste puhul selgus, et kostjad ei esitanud vastuväidet ega vastanud hagile.

Tuginedes Reglemendi p-le 4.5 ja 4.8 ning vahekohtu otsuste analüüsile tõstatab autor küsimuse, kas mõistlikkuse põhimõttele tuginedes (VÕS § 7) saab lugeda teate või dokumendi kätte saaduks 24 tunni jooksul ning kas see mõjutab kuidagi kostja vastuse esitamata jätmist hagile? Riigikohus on toonud välja, et pooltevaheliste suhete kontekstis mõistliku aja määramisel peab arvestama kõiki asjaolusid ja poolte käitumist (VÕS § 7), st muu hulgas ka vastuvõtmise aega ja asjaolusid.²¹⁸ Juhul kui isik ei kasuta Bondora elektroonilist postkasti igapäevaselt, siis ei saa eeldada, et isik on teate kätte saanud 24 h jooksul. TsMS § 311¹ lg 3 kohaselt loetakse menetlusedokument kätte toimetatuks, kui saaja avab selle infosüsteemis või kinnitab infosüsteemis selle vastuvõtmist dokumenti avamata, samuti siis, kui seda teeb muu isik, kellel saaja võimaldab infosüsteemis dokumente näha. Antud säte ei kohaldu vahekohtumenetlusele, kuid siiski võiks nõuda teise poole kinnitamist menetlusedokumendi kättetoimetamise kohta analoogselt riikliku kohtuga ning mõistlikse põhimõttele tuginedes arvestada asjaoluga, et 24 h jooksul ei pruugi isik Bondora platvormil olevat elektroonilist postkasti lugeda. Vastasel korral võib tekkida olukord, kus isikul ei tekigi võimalust isePankur vahekohtu esitatud hagile vastuväite esitamiseks ning sellest tulenevalt oma põhiseadusest tulenevate õiguste eest seista.

Eeltoodud probleemi on ka justiitsministeerium oma 25.03.2014.a. eelnõus käsitletud²¹⁹, eelnõuga soovitakse keelata tarbijaga sõlmitud lepingutest, sh tarbijale krediidi andmise lepingutest, tulenevate vaidluste lahendamine vahekohtus, tuues välja, et alalise vahekohtu reglement ei pruugi arvestada tarbija kui nõrgema poole huvide ja õigustega. Lihtsustatud kättetoimetamise reeglitega ei pruugi olla tagatud tarbijale tegelikku võimalust menetluses

²¹⁷ Autorile olid kättesaadavad 22 isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsust, kõik vahekohtu otsused on väljatoodud kasutatud kirjanduse loetelus.

²¹⁸ RKTko 3-2-1-15-08, p 13. (20.03.2008)

²¹⁹ Justiitsministeeriumi eelnõuga tehakse ettepanek muuta TsMS, et keelata tarbijaga sõlmitud lepingutest, sh tarbijale krediidi andmise lepingutest, tulenevate vaidluste lahendamine vahekohtus, ning VÕS ja TsÜS, et kehtestada ülempiir tarbijakrediidilepingu krediidi kulukuse määrale. Vt: Justiitministeerium. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku, võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse seletuskiri. Justiitsministeerium seaduseelnõu, 25.03.2014. – Arvutivõrgus: <http://eelnou.valitsus.ee/main#mUIFfty> (05.05.2014).

osaleda ja oma õigusi kaitsta.²²⁰

Samas selgub, et ka riiklikud kohtud ei suuda kätte toimetada menetlusedokumente isikutele, eelkõige tarbijatele, 81% juhtudest tarbija ei reageeri hagile ning kohus rahuldab hagi tagaseljaotsusega.²²¹ Millest saab järeldada, et tegemist ei ole küll lihtsustatud kättetoimetamise reeglitega, kuid sellegi poolest on ka riiklike kohtutel menetlusedokumentide kättetoimetamisega probleeme.

Vastavalt eeltoodule autor nõustub justiitsministeeriumi eelnõus väljatoodud asjaoluga, et hetkel lihtsustatud kättetoimetamise reeglid ei pruugi arvestada tarbijatega, kuid autor ei nõustu justiitsministeeriumi ettepanekuga, et selle tagajärjel tuleks vahekohus keelata. Eelkõige tuleks kaaluda menetlusedokumentide kättetoimetamise reeglite olulist muutmist.

Bondora platvormi vahendusel laenuvõtja ja laenuandja vahel sõlmitud laenulepingus on tüüptingimustena kirjas, et kui laenuandja nõue laenuvõtja vastu muutub sissenõutavaks²²², siis läheb nõue automaatselt üle Bondora platvormi vahendavale juriidilisele isikule.²²³ Nõude ülemineku eesmärgiks on teostada laenuandja poolt laenulepinguga antavat käsundit laenuandja nõude sissenõudmiseks. Bondora platvormi vahendaval juriidilisel isikul ei ole õigust nõude alusel saadud rahasummadele, nõude edasi loovutamiseks kolmandatele isikutele ega kasutamiseks muul eesmärgil. Nõue loovutatakse tähtajatult ja nõuet tagasi nõuda ei ole võimalik. Nõude alusel rahasummade laekumisel on Bondoral kohustus laenuandjat nõude laekumistest teavitada ja vastavad rahalised summad laenuandja Bondora kontole kanda.²²⁴ Siinkohal tekib küsimus, kas nimetatud tüüptingimus ei ole liigselt füüsilisest isikust laenuandjat kahjustav VÕS § 42 lg 3 p 26, millega välistatakse teise lepingupoole õigus nõudeid loovutada või piiratakse seda õigust ebamõistlikult. Antud olukorras läheb nõue sissenõutavaks muutumise

²²¹ Kristiine Naska analüüsis oma magistritöös kiiralaenudega, eelkõige tarbijatega seonduvat kohtupraktikat, töötades läbi avaldatud võlaõigusasjades 112 kohtulahendit. Vt: Naska, K. Vastutustundliku tarbimisühiskonna kujundamine krediidisuhetes. Magistritöö. Tallinn: Estonian Business School, 2013, lk 43. (Koopia autori valduses).

²²² Bondora platvormil sõlmitud laenulepingu kohaselt muutub nõue sissenõutavaks, kui laenu tasumata osamaksete suurus võrdub kahe laenu osamakse summaga ja teise laenuosa tagasimakse summa sissenõutavaks muutumisest on möödunud üks kuu, muutub kogu laenusumma sissenõutavaks ja laenuandjal on õigus nõuda kogu laenusumma ja kogunenud intressi tasumist. (Laenuleping on autori valduses).

²²³ Nõude loovutamine toimub vastavalt VÕS §-le 164.

²²⁴ Bondora platvormi vahendusel laenuvõtja ja laenuandja vahel sõlmitud laenuleping. (Koopia autori valduses).

tingimusel üle Bondorale, millega välistatakse võimalus nõude loovutamiseks kolmandatele isikutele.

Nimetatud tüüptingimuse tühisus võiks kõne alla tulla juhul, kui laenuandjal puudub Bondora platvormi vastu usaldus ning laenuandjal tekib soov nõude sissenõudmisega tegeleda ise. Samas kui laenuandjal puuduks P2P lending laenuplatvormi vastu usaldus, siis eelduslikult ta laenuplatvormi vahendusel laenulepinguid ei sõlmiks. Seega nõude loovutamise eesmärgiks on eelkõige tagada laenuandjale maksimaalses ulatuses nõude sissenõudmine ning minimaalselt koormata laenuandjat. Kuivõrd ühe laenuvõtja laenulepingu offerdi esitamisega võidakse sõlmida mitmeid laenulepinguid, siis laenu sissenõudmise hetkeks on oluline, et kõik laenuandjad, kes on konkreetselt ühele laenuvõtjaga laenulepingud sõlminud loovutaksid oma nõuded korraga. Bondora saaks kõiki nõudeid kogumis sissenõuda. Juhul kui iga laenuandja peaks eraldi hakkama tegelema laenu sissenõudmisega, siis sellele kuluv aeg ja resurss ei pruugi olla proportsionaalselt võrdeline sissenõutavaks muutunud laenuvõtjaga. Keskmiselt annab laenuandja 32,26 eurot laenu mitmele erinevale laenuvõtjale.²²⁵

3.3.3. Vahekohtu eelised ja puudused

3.3.3.1. Vahekohtu kiirus

Käesoleva töö peatükis 2 jõuti järelduseni, et P2P lending platvormi vahendusel laenuandja ja laenuvõtja vahel ei sõlmita tarbijakrediidilepingut VÕS § 402 alusel, kuid sellele vaatamata on üheks P2P lending platvormil sõlmitud osapooleks alati tarbija. Sellest tulenevalt analüüsib autor, et kui üheks lepingu osapooleks on alati tarbija siis millised on vahekohtu eelised ja puudused tarbija jaoks.

isePankuri vahekohus menetleb keskmiselt ühte asja kaks kuud²²⁶, Justiitsministeeriumi andmetel oli maksekäsukiirmenetluses lahendatud asjade keskmine menetlusaeg 87 päeva²²⁷ ning

²²⁵ Bondora. Bondora üldine statistika. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/investeeri/statistika> (05.05.2014).

²²⁶ Andmed pärinevad autorile AS-i isePankur poolt saadetud 30.04.2014. a e-kirja teel saadud andmetel.

²²⁷ Kohtute statistika. 2013.a kohtunikuabide menetluses asjade koondandmed - maksekäsukiirmenetluse, registri- ja kinnistusraamatu asjad ning muud kohtunikuabide poolt hagita menetluses läbivaadatud asjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/maakohtute_osakondade_pohistatistika_2013.pdf (05.05.2014).

tsiviilasjade hagimenetluses 168 päeva.²²⁸ Maakohtu otsusele saab esitada apellatsioonikaebus ja ringkonnakohtu otsusele kassatsioonikaebus, mis pikendab menetluse aega. Seega saab järeldada, et kui vahekohtu menetlus kestab keskmiselt kokku 2 kuni 3 kuud ning kohtuotsust edasikaevata ei ole võimalik, väljaarvatud juhul kui ei ole rikutud menetluslike norme TsMS § 751 alusel, siis saab öelda, et justkui vahekohtu eeldus on olemas, sest menetlus toimub ainult ühes kohtuastmes ning edasikaebamise võimalus puudub, mis potentsiaalselt lühendab menetluse kestust. Samas aga tõusetub küsimus, et kui isikult võetaks edasikaebamise võimalus, kas siis ei ole võetud põhiseaduslik (PS) § 15 kaitse?²²⁹ Riigikohus on oma otsuses 3-4-1-1-08 selgitanud, et vahekohtukokkuleppe sõlmimisel peavad pooled paratamatult arvestama, et kui vahekohtukokkulepe on kehtiv ja vahekohus on pädev asja lahendama, on pooled eraõigussuhtes lubataval viisil vabatahtlikult loobunud igäüheõigusest pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Seega saab järeldada, et vahekohtu lahendi edasikaebamise välistatus tagab kiire menetluse ning ei riiva isiku põhiõigusi, kuna isikud on teadlikult ise loobunud põhiseaduslikust kaitsest. Samas tuleks aga arvestada asjaoluga, et nimetatud Riigikohtu otsuses analüüsiti juriidilise isiku ja linnavolikogu vahelist vaidlust. Käesoleva töö raames autor analüüsib aga P2P lending platvormil sõlmitud laenulepingutest tulenevaid vaidluste lahendamise viise. Sellest tulenevalt, et üheks osapooliks on lepingus alati tarbija, ohustab siiski kiire vahekohtu menetlus ehk siis edasikaebamise võimaluse ära võtmise tarbija kui nõrgema poole kaitset.

Arvestades asjaoluga, et vahekohtumenetlus on kiirem ning P2P lending laenulepingutest tulenevate vaidluste puhul puudub eelduslikult sisuline vaidlus, mistõttu puudub vajadus menetlusse kaasata õigusabi siis enamik juhtudel õigusabikulusid eraldi kanda ei ole vaja. Eelnevalt leiti, et keskmiselt sissenõutavaks muutunud nõuded on vahemikus 100 eurot kuni 4000 eurot, millest riiklikule kohtule peaks riigilõivuna nt 3000 euro pealt tasuma 225 eurot, maksekäsu kiirmenetluses 90 eurot, vahekohtus 60 eurot²³⁰. Seega kui arvestada, et 3000 eurose hagi pealt on vahe ainult 30 eurot, mida ei saa lugeda oluliseks võiduks.

²²⁸ Kohtute statistika. 2013. a koondandmed - arvestuslik keskmine menetlusaeg, 2013.a jooksul saabunud kohtuasjad ning 2013.a jooksul lahendatud kohtuasjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/i_ja_ii_astme_kohtute_menetlusstatistika_2013_a_koondandmed.pdf (05.05.2014).

²²⁹ Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 1.

²³⁰ Elektrooniline vahekohus. Hinnakiri. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee/vahekohtu-hinnakiri> (05.05.2014).

3.3.3.2. Vahekohtu otsuse sundtäidetavus

Üheks peamiseks vahekohtute poole pöördumise põhjuseid on vahekohtu lahendi sundtäidetavus.²³¹ TsMS § 753 lg 1 näeb ette, et Eestis alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses tehtud otsust tunnustatakse ja täidetakse kohtu poolt tunnustamata ja täidetavaks tunnistamata. TMS § 2 lg 1 p 6 kohaselt on alalise vahekohtu otsus täitedokument. Samas ei näe TsMS ette mingeid alaliselt tegutseva vahekohtu asutamiseks ja nende tegevus on täielikult reguleerimata. Seetõttu ei ole välistatud, et isikud otsustavad pahauskselt asutada institutsioonilise vahekohtu ning vormistada sealtkaudu otsuseid²³², nagu nt on Lukoil asutanud omaenda alalise vahekohtu, mille kohaselt kuuluvad Lukoil kontserni ühingute ja kolmandate isikute vahelised vaidlused ühe poolega ehk Lukoiliga seotud vahekohtus.²³³ Tuleb möönda, et ka isePankuri vahekohtu kohta võib tekkida sarnane kahtlus.²³⁴ Nt Saksamaal vajavad vahekohtu otsused täitedokumendina funktsioneerimiseks riikliku kohtu otsust sundtäitmise lubatavuse kohta.²³⁵ Tekib küsimus, kas sarnaselt Saksamaale peaks ka Eesti puhul kaaluma analoogset tõlgendust? Õiguskirjanduses on võetud seisukoht, et riskide maandamiseks nimetatud analoogne seisukoht oleks põhjendatud.²³⁶ Käesoleva töö autor ei nõustu õiguskirjanduses toodud seisukohaga, kuna arvestades, et P2P lending laenulepingutest tulenevate vaidluste puhul puudub sisuline vaidlus ning pooltel säilib õigus vahekohtu otsuse tühistamisele TsMS §-s 751, siis oleks eraldi alalise vahekohtu otsuse tunnustamine riiklikus kohtus liigselt koormav nii P2P lending laenulepingu osapooltele kui ka riigile, seega on otsuse kohene sundtäidetavus eeliseks. Muuhulgas kiire täitedokument peatab ka intresside arvestuse, mille tulemusena laenuvõtja võlgnevus intresside näol ei suureneks. Lisaks kiire täitedokument laenuandjale muudaks P2P lending platvormi usaldusväärsemaks, eelkõige asjaolul, et kui laenuandjal on teadmine, et kui krediidirisk realiseerub, siis on tal võimalik pöörduda vahekohtusse ning saada täitedokument.

²³¹ Nurmela, I., Põlvere, P.-M., lk 13.

²³² Põlvere, P.-M., lk 29.

²³³ Yuryev, S. Supreme Commercial Court Continues Battle against Pocket Arbitration Courts. 29.06.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ab398246-2dbe-430f-b232-3d19cbba38a1> (05.05.2014).

²³⁴ Postimehe artikli kohaselt annaksid justkui ühed ja samad juriidilise isiku AS Isepankur osanikud laenu ja teiselt poolt vahekohtumenetluse kaudu kohtleksid võlgnike ebaõiglaselt. Vt lähemalt: Vedler, S. Laenuhaide huvides mõistavad võlaõigust erakohtud. – Postimees, 29.01.2014.

²³⁵ Paulus, G. C. Tsiviilprotsessiõigus: kohtuotsuse tegemise menetlus ja sundtäitmine. Tallinn: Juura, 2002, lk 175-176.

²³⁶ Põlvere, P.-M., lk 29.

3.3.3.3. Vahekohtu konfidentsiaalsus

Vahekohtumenetluse konfidentsiaalsus (TsMS § 741) on tihtipeale üks põhjuseid, miks soovitakse vahekohtusse minna. Ka isePankuri reglemendis on konfidentsiaalsuse nõue kirjas.²³⁷ Samas aga tuleks arvesse võtta, et P2P lending platvormil sõlmitud laenulepingu üheks osapooleks on alati tarbija, kes on nõrgem ning kaitset vajav osapool. Muuhulgas tuleks arvestada ka selle, et P2P lending platvorm on uus ja arenev valdkond. Millest tulenevalt leiab autor, et P2P lending platvormi vahendusel sõlmitud laenulepingu vaidluste korral on küsitav konfidentsiaalsuse vajalikkus. Arvestades seda, et kogu maailmas on P2P lending platvormid tegutsenud lühikest aega ning puuduvad konkreetset regulatsioonid, Eestis ka järelvalve siis nii tarbijakaitse huvides kui ka P2P lending platvormide arenguks on vajalik asjakohase kohtupraktika olemisolu, et tagada tarbija kaitse, vaidluste lahendite ennustatavus, järjepidevus ning P2P lending platvormide areng.

3.3.3.4. Poolte võrdne kohtlemine

Poolte võrdse kohtlemise põhimõtte tuleneb TsMS §-st 732, mis kuulub vahekohtu menetluse üldpõhimõtete hulka, oluliseks tingimuseks on arbiteri erapooletus. Asko Pohla on meedias tõstatanud küsimuse, et kas näiteks äriühingu asutatud vahekohus saab erapooletult lahendada sama äriühingu või tema omanikega seotud vaidlusi? Tuues välja, et vahekohtu asutamine ei ole samaväärne mistahes äriühingu asutamisega, mille tegevus võib rakendada lepinguvabaduse põhimõtet ja mille eesmärgiks on teenida kasumit.²³⁸ Siin juures tõusetub sama küsimus, mis Lukoili kaasuses, kus Lukoil oli asutanud omaenda alalise vahekohtu, mille kohaselt kuuluvad Lukoil kontserni ühingute ja kolmandate isikute vahelised vaidlused ühe poolega ehk Lukoiliga seotud vahekohtus.²³⁹ Huvide konflikti tekkimine on üsna suur, kui vahekohtu huvi, mis võib olla kallutatud vastava äriühinguga seotud ettevõtte poole, siis tarbija kaitse ja õiglane lahend on üsna küsitav.

²³⁷ isePankuri vahekohtu reglement p 4.12. – Arvutivõrgus: <https://www.e-vahekohus.ee/isePankuri-vahekohtu-reglement> (05.05.2014).

²³⁸ Pohla, A. Vahekohtud vajavad selgemaid reegleid. 21.02.2014. Postimees.

²³⁹ Yuryev, S. Supreme Commercial Court Continues Battle against Pocket Arbitration Courts. 29.06.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ab398246-2dbe-430f-b232-3d19cbba38a1> (05.05.2014).

Kokkuvõte

Ühisrahastamine on avalikkusele suunatud pakkumine tahteavalduse tegemiseks osaleda konkreetse projekti rahastamises. Rahastamine toimub tavaliselt läbi Interneti ja sotsiaalmeedia. Ühisrahastusplatvormi enamlevinud tüübid on järgmised: annetuspõhine ühisrahastamine (toetajad annetavad tasuta); kingituspõhine ühisrahastamine (toetajad saavad vastutasuks toote või teenuse madalama hinnaga); eelmüügipõhine ühisrahastamine (kampaniad koguvad raha toote arendamiseks); laenupõhine ühisrahastamine (füüsiliste isikute omavaheline otselaenamine); osaluspõhine ühisrahastamine (toetajad investeerivad omakapitali või võlakirjadesse). Nimetatud tüübid erinevad üksteisest kasutajarühmade ja eesmärgi poolest. Ühisrahastamisega saab edendada ettevõtlust ja ettevõtluskultuuri, tööalast konkurentsivõimet, teadus- ja arendustegevust ning kogukonna arengut.

Füüsiliste isikute otselaenamise platvorm, ehk P2P lending, on üks ühisrahastuse vormidest ning kirjeldab füüsiliste isikute vahelist veebiplatvormidel aset leidvat laenuprotsessi, mis viib varasemalt eksisteerinud isiklike laenude idee üle veebikeskkonda. P2P lending on suhteliselt uus uurimisvaldkond, seda enam, et enamik P2P lending platvorme on asutatud viimase kolme aasta jooksul ning kõik P2P lending platvormid on asutatud erinevate jurisdiktsioonide all. Eestis on kaks P2P lending ühisrahastusplatvormi. Suurim ja esimene on Bondora (varasema nimega isePankur), mis loodi 2008. aastal. Vähem tuntud on Omaraha. Autor analüüsis magistritöös püstitatud küsimusi põhiliselt Bondora P2P lending ühisrahastusplatvormist lähtudes.

Töös uuriti, mille alusel määratletakse regulatsioone P2P lending platvormide puhul. Regulatsioone määratletakse vabastatud või definitsiooni puudumise tõttu reguleerimata alustel, vahendajana reguleeritud alustel, finantsasutusena reguleeritud alustel, USA mudeli alusel ning keelatud P2P lending platvormide alustel. Töö käigus kinnitati seisukohta, et P2P lending valdkond on uus ning sõltumata määratlemise alusest puuduvad ühtsed või sarnased reguleerimise alused. Sellest tulenevalt tõlgendatakse erinevates jurisdiktsioonides P2P lending platvorme väga erinevalt, kus neid liigitatakse vahendajateks, finantsasutsteks või hoopiski on jäetud platvormid liigitamata.

Töös tuvastati, et P2P lending platvormide uudsuse tõttu puudub riikidevaheline harmoneeritud regulatsioon. Suuremate riikide regulatsioonide analüüsi tulemusena selgus, et enamikes riikides

tuleb P2P lending platvormide tegevus registreerida ning nende tegevus allub finantsjärelevalve asutustele. Paraku puudub Eestis P2P lending platvormide üle Finantsinspektsiooni järelevalve, kuna platvormid ei kvalifitseeru makseasutusteks makseasutuse ja e-raha asutuste seaduse alusel krediidasutuseks ega ka finantseerimisasutuseks krediidasutuste seaduse alusel. Seetõttu puudub ka avalik-õiguslik staatuse määratlus.

Eestis liigutakse P2P lending platvormide reguleerimise poole. Majandus- ja Kommunkatsiooniministeerium andis aasta alguses välja kiirlaenuturu analüüsi ja ettepanekud. Justiitsministeerium esitas tsiviilkohtumenetluse seadustiku, võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise eelnõu. Rahandusministeeriumil on kavas 2014. a tarbijakrediidi vahendajatele suunatud regulatsioon ette valmistada (mis tõenäoliselt hõlmaks P2P lending platvormide teenuste pakkujaid). Esmase eelnõu ülesehitus ja peamised valdkonnad oleksid järgmised: kohaldumisala; tegevusloa andmine ja äravõtmine; *fit ja proper*'i nõuded omanikele ja juhtidele, organisatsioonilised nõuded, sisekontrolli teenuse osutamise nõude, täiendavad nõuded raamatupidamisele, aruandlusele; piiriülene tegevus; sanktsioonid ja järelevalvetasud.

Töös leiti, et Eestis peaks toimuma P2P lending platvormide reguleerimine (sealhulgas võttes eeskujuks UK-s 01.04.2014. a kehtima hakanud regulatsiooni). Ühtlasi pooldati harmoniseeritud riikidevahelise regulatsiooni väljatöötamist, kuna mitmed P2P lending platvormid tegutsevad piiriüleselt. Piiriüleselt tegutseb sealhulgas ka Bondora. Seega on Eestis vajalik reguleerida nii riigi tasandil kui ka piiriüleselt platvormide tegevust, pakkudes sellega eelkõige kaitset platvormide kasutajatele.

Töö käigus analüüsiti, kas laenuandja ja laenuvõtja vahel sõlmitakse laenuleping VÕS § 396 lg 1 alusel ning kas sellele kohalduvad ka VÕS § 402 kohaselt tarbijakrediidilepingu sätted. Analüüsi tulemusena leiti, et laenuvõtja on füüsiline isik, kes võtab laenu isiklike perekondlike vajaduste rahuldamiseks, ja sellest tulenevalt kvalifitseerub laenuvõtja tarbijaks VÕS § 402 kohaselt. Laenuandjatest füüsilised isikud ei kvalifitseeru VÕS § 402 mõttes krediidiandjateks, kuna ei saa eeldada, et nad tegelevad laenuandmisega plaanipäraselt majanduslike eesmärkide saavutamiseks. Pigem on füüsiliste isikute laenuandmine ühekordne tegevus tulu saamiseks. Laenuandjatest juriidiliste isikute puhul tuleks hinnata igat juriidilist isikut eraldiseisvalt, st selgitada välja, kas laenuandmine on järjepidev põhi- või kõrivategevusalana tuluteenimise eesmärgil tegutsemine või mitte. Juhul kui laenuandja tegutseb laenu andmisel sihipäraselt tulu

teenimise eesmärgil või laenuandmine annab lisaväärtust põhitegevusalale, siis tuleks juriidilist isikut lugeda krediidiandjaks VÕS § 402 mõttes. Vastasel korral aga mitte. Juhul kui laenuandja ei teeni sihipärase laenu andmisega tulu, siis ei saa lugeda P2P lending platvormi vahendajat krediidivahendajaks VÕS-i §-i 401¹ alusel. Tegemist ei oleks krediidilepinguga, mille osapoolteks on krediidiandja ja tarbija. Seega juhul kui laenuandja ei teeni sihipärase laenu andmisega tulu või lisandväärtust oma põhitegevusalale, sõlmitakse laenuandja ja laenuvõtja vahel P2P lending platvormi vahendusel laenuleping VÕS § 396 alusel ning neile ei kohaldu tarbijakrediidilepingu sätteid. Kui laenuandja ei kvalifitseeru krediidiandjaks siis sõlmitakse laenuandja ja Bondora ning laenuvõtja ja Bondora vahel käsundusleping VÕS § 619 alusel, millega P2P lending kohustub platvormi teenuseid pakkuma.

P2P lending laenulepingu sõlmimisega kaasnevad osapooltele teatud riskid, mille realiseerumisel tekib vajadus nende lahendamiseks kolmandate, sõltumatute osapoolte poolt. Üheks võimalikuks pooltevaheliseks riskiks on krediidirisk ning selle realiseerumine. Juhul kui krediidirisk realiseerub, siis on laenuandja sunnitud võlgnevuse sissenõudmiseks pöörduma kas riikliku kohtu või vahekohtu poole. Sellest tulenevalt püstitas autor küsimuse, kas poolte vaatevinklist on kõige optimaalsem viis krediidiriskist tuleneva vaidluse lahendamine riiklikus kohtus või vahekohus.

Töös jõuti püstitatud küsimuse järeldusteni analüüsides vahekohtu eeliseid ning puuduseid.

Esiteks analüüsiti, kas vahekohtu menetluse kiirus on eeliseks või puuduseks. Vahekohtu menetlus on kiirem kui riiklik kohus, kuna isePankuri vahekohus menetleb keskmiselt ühte asja kaks kuud. Maksekäsukiirmenetluse lahendatud asjade keskmine menetlusaeg on 87 päeva, ning tsiviilasjade hagimenetluses 168 päeva. Kuivõrd maakohtu otsusele saab esitada apellatsioonikaebuse ja ringkonnakohtu otsusele kassatsioonikaebuse, siis pikeneb menetlus veelgi. Seega on vahekohtu menetlus kiirem. Samas analüüsist selgus, et vahekohtukokkuleppega võetakse ehk siis pooled loobuvad vabatahtlikult põhiseadusliku kaitse eraõigussuhtes lubataval viisil igatüüpi õigusest pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Sellest tulenevalt leidis autor, et kuivõrd P2P lending platvormil sõlmitud laenulepingu üheks osapooleks on alati tarbija, siis ohustab kiire vahekohtukokkulepe tarbija kui nõrgema poole õigust oma põhiseaduslike vabadusi kaitsta.

Teiseks analüüsis autor, kas vahekohtumenetluse odavsus on eelis või puudus. Arvestades asjaoluga, et vahekohtumenetlus on kiirem ning P2P lending laenulepingutest tulenevate

vaidluste puhul puudub eelduslikult sisuline vaidlus, (mistõttu puudub vajadus menetlusse kaasata õigusabi) siis enamikul juhtudel õigusabikulusid eraldi kanda ei ole vaja. Leiti, et 3000 eurose hagi pealt on vahe ainult 30 eurot, mida ei saa lugeda oluliseks võiduks.

Kolmandaks analüüsis autor, kas vahekohtumenetluse otsuse sundtäidetavus on eeliseks või puuduseks. Arvestades asjaoluga, et P2P lending laenulepingutest tulenevate vaidluste puhul puudub sisuline vaidlus ning pooltel säilib õigus vahekohtu otsuse tühistamisele TsMS §-s 751, siis oleks eraldi alalise vahekohtu otsuse tunnustamine riiklikus kohtus liigselt koormav nii P2P lending laenulepingu osapooltele kui ka riigile. Seega on otsuse sundtäidetavus eeliseks.

Neljandaks analüüsis autor, kas vahekohtumenetluse konfidentsiaalsus on eeliseks või puuduseks. Autori leidis, et kuivõrd P2P platvormil sõlmitud laenulepingu üheks osapoolteks on alati tarbija (kes on nõrgem ning kaitset vajav osapool) ning P2P lending platvorm on arenev valdkond, siis P2P lending platvormi vahendusel sõlmitud laenulepingu vaidluste korral on küsitav konfidentsiaalsuse vajalikkus. Arvestades, et üle maailma on P2P lending platvormid tegutsenud lühikest aega ning puuduvad konkreetsed regulatsioonid (Eestis puudub ka järelevalve), siis nii tarbijakaitse huvides kui ka P2P lending platvormide arenguks on vajalik asjakohase kohtupraktika olemasolu. Kohtupraktika aitab tagada vaidluste lahendite ennustatavuse, järjepidevuse ning P2P lending platvormide arengu.

Poolte võrdse kohtlemise põhimõte tuleneb TsMS §-st 732, mis kuulub vahekohtu menetluse üldpõhimõtete hulka, oluliseks tingimuseks on arbiteri erapooletus. Küll aga tõusetus küsimus, et kas näiteks äriühingu asutatud vahekohus saab erapooletult lahendada sama äriühingu või tema omanikega seotud vaidlusi? Tuues välja, et vahekohtu asutamine ei ole samaväärne mistahes äriühingu asutamisega, mille tegevus võib rakendada lepinguvabaduse põhimõtet ja mille eesmärgiks on teenida kasumit. Huvide konflikti tekkimine on üsna suur, kui vahekohtu huvi, mis võib olla kallutatud vastava äriühinguga seotud ettevõtte poole, siis tarbija kaitse ja õiglane lahend on üsna küsitav.

Peer-to-peer loan agreements mediated by direct borrowing platforms

Summary

The topic of this master's thesis was chosen based on the growing popularity of this alternative funding instrument: crowdfunding. The new crowdfunding industry has raised many different problems. Many consultation documents have been published on the topic of crowdfunding due to this. The European Commission also organised a public discussion from 3 October to 31 December 2013, to ascertain the main problems crowdfunding is facing in the European Union.²⁴⁰

There are many crowdfunding methods used, but these are mainly divided into five different crowdfunding models. This paper analyses peer-to-peer crowdfunding, which is a direct borrowing model between natural persons.

The aim of the master's thesis is to analyse the possible public law status of lending platforms and which private law relationships direct borrowing between two natural persons entails when lending via a direct borrowing platform. The purpose of the analysis is to answer the question whether it is more practical to have recourse to a public law court or to a private law court of arbitration, when it comes to settling disputes arising from the abovementioned legal relationship.

The thesis is divided into three chapters. The first chapter covers the concept and nature of crowdfunding and the different models of crowdfunding. The second chapter focusses on analysing the nature of the direct borrowing platforms between natural persons. The third chapter analyses the possible options for settling disputes arising from the private law relationships originating from the direct borrowing platform. The analysis also covers the main reasons behind the disputes and thus examines, whether it is more practical to have recourse to a public law court or a private law court of arbitration to settle the dispute.

²⁴⁰ European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013, p 2. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014)

The main sources are different professional articles, which are mainly published in the United States (US) and the United Kingdom (UK). Also consultation documents issued by the European Commission and the International organisation of Securities Commissions were used and the Estonian and European judicial practice.

The author uses comparative analysis to compare lending platforms in different countries and how these are regulated with results presented in the first two chapters. The same method is used to analyse the practicality of private law and public law courts in the third chapter, when considering the peculiarities of legal relationships arising from lending platforms.

It was identified in the thesis that as the P2P lending platforms are quite new, there are no harmonized regulations between countries. The analysis of the existing regulations in larger countries revealed that the activities of P2P lending platforms have to be registered in most countries and the platforms are monitored by financial supervision agencies. Regrettably, the Financial Supervision Authority does not monitor P2P lending platforms in Estonia.

It was analysed in the thesis whether the loan agreement between the lender and borrower is signed according to section 396(1) of the Law of Obligations Act and whether the provisions of consumer credit contract according to section 402 of the Law of Obligations Act apply. If the lender does not profit or earn a value added for their main field of activity from the targeted lending, the loan agreement mediated by a P2P lending platform will be signed according to section 396 of the Law of Obligations act and the provisions of consumer credit contract do not apply in this case. If the lender does not qualify as a creditor, an authorisation agreement will be signed between the lender and Bondora and the borrower and Bondora according to section 619 of the Law of Obligations Act, which means P2P lending is obligated to offer the services of the platform.

Signing a P2P lending loan agreement entails risks for both parties and when the parties are faced with these risks, these have to be settled by a third, independent party. One of the possible risks is the credit risk.

The thesis presents the advantages and disadvantages of the arbitral tribunal by analysing the results of the questions examined here.

The first object of analysis was whether the speed of the arbitration is an advantage or disadvantage. Arbitration is faster than a national court procedure, because the arbitral tribunal of isePankur discusses one case for two months on average, but the decision of a county court can be appealed. This means that arbitration is faster. The same analysis showed that reaching an arbitration agreement means that the parties will lose or they will voluntarily give up their constitutional protection. As a result of this analysis the author came to the conclusion that as one party of a loan agreement mediated by a P2P lending platform is always a consumer, a quick arbitration agreement jeopardises the right of the consumer, who is the more vulnerable party, to protect their constitutional freedom.

The other object of analysis was whether the low price of arbitration is an advantage or disadvantage. Considering the fact that arbitration is faster and it is assumed that there is no dispute concerning the substance of the case when it comes to disputes arising from P2P lending loan agreements (which means there is no need for legal assistance), there are no costs for legal assistance in most cases. It was discovered during the analysis that the difference in case of a 3000 euro claim is only 30 euros, which cannot be considered a remarkable gain.

The third object of analysis was whether the compulsory execution of the arbitration award is an advantage or disadvantage. Taking into account that there is no dispute concerning the substance of the case when it comes to disputes arising from P2P lending loan agreements and the parties have a right to annul the decision of an arbitral tribunal, as stated in section 751 of the Code of Civil Procedure, then the recognition of the award of a permanent arbitral tribunal in a national court is too burdensome for both the parties of the P2P lending loan agreements and for the state. Thus the compulsory execution of the decision is an advantage.

The fourth object of analysis was whether the confidentiality of arbitration is an advantage or disadvantage. The author learned that as one party of the loan agreement mediated by a P2P platform is always a consumer (who is more vulnerable and needs more protection) and as the P2P lending industry is still developing, the necessity for confidentiality is questionable when it comes to disputes about loan agreements mediated by a P2P lending platform. In view of the fact that the P2P lending platforms have only been operating for a short time and that there are no specific regulations (there is also no surveillance in Estonia), then the appropriate judicial

practice is necessary for consumer protection and also for the development of the P2P lending platforms. Judicial practice will help to ensure the predictability, continuity and development of P2P lending platforms.

Kasutatud kirjandus

1. Andrews, L. R., Dholakia, M. U., Herzenstein, M. Strategic Herding Behavior in Peer-to-Peer Loan Auctions. – Journal of Interactive Marketing 2011/25, No 1.
2. Aoki, M. Toward a Comparative Institutional Analysis. Cambridge, Massachusetts: The Massachusetts Institute of Technology Press 2001.
3. Ashta, A., Assadi, D. An Analysis of European Online micro-lending Websites. Brussels: Centre Emile Bernheim – Research Institute in Management Sciences 2009. – Arvutivõrgus: <http://www.microfinancegateway.org/gm/document-1.1.4811/13.pdf> (05.05.2014).
4. Bachmann, A. jt. Online Peer-to-Peer Lending – A Literature Review. – Journal of Internet Banking and Commerce, 2011/16, No 2.
5. Born, G. B. International Commercial Arbitration. Hague: Kluwer Law International 2009.
6. Buysere de K. jt. A Framework for European Crowdfunding. 2012. – Arvutivõrgus: <http://www.crowdfundingframework.eu> (05.05.2014).
7. Chaffee, C. E., Rapp, G. C. Regulating Online Peer-to-Peer Lending in the Aftermath of Dodd-Frank: In Search of an Evolving Regulatory Regime for an Evolving Industry. – Washington and Lee Law Review, 2012/69, No 2. – Arvutivõrgus: <http://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4271&context=wlulr>, (05.05.2014).
8. Collier, B., Hampshire, R. Sending Mixed Signals: Multilevel Reputation Effects in Peer-to-Peer Lending Markets. – ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work, New York 2010.
9. Financial Conduct Authority. PS 14/4 - The FCA's regulatory approach to crowdfunding over the internet, and the promotion of non-readily realisable securities by other media - Feedback to CP13/13 and final rules. 06.03.2014 – Arvutivõrgus: <http://www.fca.org.uk/static/documents/policy-statements/ps14-04.pdf> (05.05.2014).
10. Kairjak, M (toim) jt. Lepingud. Näidised ja kommentaarid. Kasutuslepingud. Tallinn: Äripäev 2012.
11. Kald, I. Eesti äriinglid investeerisid mullu 4,6 mln eurot. – Äripäev, 22.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://www.aripaev.ee/?PublicationId=86b91603-c89b-4509-abd9-b3d651372f83&ref=rss> (05.05.2014).

12. Kergandberg, E jt. Sissejuhatus kohtumenetluse õpetusse. Eesti kohtumenetlusõiguse võrdluspilt. Tallinn: Juura, 2008.
13. Kergandberg, E. jt. Vaidluste lahendamine. Tallinn: Äripäev, 2009.
14. Kingisepp, M. Tarbijakaitseõigus Euroopa Liidus ja Eestis. Kohila: Hagen-Nord 2010.
15. Kröll, S. M., Lew, J. D. M., Mistelis, L. A. Comparative International Commercial Arbitration. Kluwer Law International 2003.
16. Kõve, V. Aegumise peatumine hagi esitamise või muu menetlustoimingu tegemisega kohtus või kohtuväliselt. Juridica, 2010/7.
17. Kõve, V. Tsiviilkohtumenetluse kiirendamise võimalused ja nendega seotud ohud. Juridica, 2012/9.
18. Kõve, V. Tsiviilvaidluste kohtuvälisest lahendamisest Eestis. Juridica, 2001/7.
19. Nurmela, I., Põlvere, P.-M. Vaidluste efektiivne kohtuväline lahendamine. Juridica, 2014/1.
20. Paulus, C. G. Tsiviilprotsessiõigus: kohtuotsuse tegemise menetlus ja sundtäitmine. Tallinn: Juura, 2002.
21. Pohla, A. Vahekohtu kokkuleppe tähtsus vahekohtumenetluses. Juridica, 2014/1.
22. Puri, T. Notari ametiteenused ning notar vahekohtunikuna. Juridica, 2011/6.
23. Põldvere, P.-M. Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab mudelile? Juridica, 2014/1.
24. Tampuu, T. Tsiviilasja menetluse peatamine teise menetluse tõttu. Juridica, 2010/2.
25. Vandone, D. Consumer Credit in Europe: Risks and Opportunities of a Dynamic Industry. Berlin: Physica-Verlag, 2009.
26. Varul, P. jt (koost.). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006.
27. Varul, P. jt (koost.). Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2007.
28. Varul, P. jt (koost.). Võlaõigusseadus III. 8.-10. osa (§§ 619-916 ja 1005-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2009.
29. Õige, A. Ettevõtlusvabaduse piiramine lepingupoolte võrdsuse tagamiseks. *Sine loco, sine anno* — Arvutivõrgus: http://vana.tmk.edu.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50776/Ettev%F5tlusvabaduse+piiramine+lepingupoolte+v%F5rdsuse+tagamiseks_Andres+%D5ige.pdf (05.05.2014).

Muu kasutatud allikmaterjal

30. 2013CF Crowdfunding Industry Report. Massolution 2013. – Arvutivõrgus: <http://www.slideshare.net/SGBmedia/start-uphive-massolution2013cffullreport0408> (05.05.2014).
31. Aavakivi, I.-E., Põlvere, P.-M. The International Comparative Legal Guide to: International Arbitration 2013, 10th edition. Chapter 21 Estonia. Global Legal Group: London 2013. – Arvutivõrgus: http://apilv.ee/static/IA13_Chapter-21_Estonia.pdf (05.05.2014).
32. Afluenta. – Arvutivõrgus: <https://www.afluenta.com/> (05.05.2014).
33. AFS licensing. Australian Securities & Investments Commission. 01.07.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.asic.gov.au/asic/asic.nsf/byheadline/Licensing?openDocument> (05.05.2014).
34. AngelList – Arvutivõrgus: <https://angel.co> (05.05.2014).
35. Autorite des Marches Financiers. – Arvutivõrgus: http://www.amf-france.org/en_US/ (05.05.2014).
36. Autorite des Marches Financiers. Un nouveau cadre pour faciliter le developpement du financement participatif. – Arvutivõrgus: <http://www.tresor.economie.gouv.fr/File/390785> (05.05.2014).
37. Babyloan. – Arvutivõrgus: <http://www.babyloan.org/en/> (05.05.2014).
38. Barnett, C. Donation-Based Crowdfunding Sites: Kickstarter Vs. Indiegogo. – Forbes, 09.09.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2013/09/09/donation-based-crowdfunding-sites-kickstarter-vs-indiegogo/> (05.05.2014).
39. Barnett, C. Top 10 Crowdfunding Sites For Fundraising. – Forbes, 05.08.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2013/05/08/top-10-crowdfunding-sites-for-fundraising/> (05.05.2014).
40. Bondora. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee> (05.05.2014).
41. Bondora. Hinnakiri. Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/hinnakiri> (05.05.2014).
42. Bondora. IsePankur kasutusleping – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/lepingud/kasutusleping> (05.05.2014).
43. Bondora. Laena Bondoras soodsa intressiga kodust lahkumata. Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/laen> (05.05.2014).

44. Bondora. Turvaliseks investeerimiseks tutvustage investeerimisjuhiseid. – Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/investeeri/investeerimisjuhiseid> (05.05.2014).
45. Bondora. Üldine statistika. Arvutivõrgus: <https://www.bondora.ee/et/investeeri/statistika> (05.05.2014).
46. Collins, L., Pierrakis, Y. Banking on Each Other – Peer to Peer Lending to Business: Evidence from Funding Circle. Nesta 2013. – Arvutivõrgus: http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/banking_on_each_other.pdf (05.05.2014).
47. Corporations and Markets Advisory Committee of Australian Government. Crowd-Sourced Equity Funding. Discussion Paper. Sydney 2013. – Arvutivõrgus: [http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byHeadline/PDFDiscussion+Papers/\\$file/CS_EF_DP_Sept13.docx](http://www.camac.gov.au/camac/camac.nsf/byHeadline/PDFDiscussion+Papers/$file/CS_EF_DP_Sept13.docx) (05.05.2014).
48. CreditEase. – Arvutivõrgus: <http://english.creditease.cn/> (05.05.2014).
49. Crowdfunder. – Arvutivõrgus: <https://www.crowdfunder.com> (05.05.2014).
50. Drake, D. Crowdfunding In Europe: The Top 10 “Peer-to-Peer” Lenders. – Forbes 04.23.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/groupthink/2013/04/23/crowdfunding-in-europe-the-top-10-peer-to-peer-lenders/> (05.05.2014).
51. Drake, D. Top 15 European “Peer-to-Peer” Lending Services. Equities, 20.05.2013. – Arvutivõrgus: <http://www.equities.com/editors-desk/crowdfunding/jobs-act/top-15-european-peer-to-peer-lending-services> (05.05.2014).
52. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Arbitraažikohus. – Arvutivõrgus: <http://www.koda.ee/index.php?id=10569> (05.05.2014).
53. Eesti Äriinglite Assotsiatsioon - EstBAN. – Arvutivõrgus: <http://estban.ee/> (05.05.2014).
54. Ettevõtlike Arendamise Sihtasutus. Mis on iduettevõtte (startup)? – Arvutivõrgus: <http://www.eas.ee/et/alustavale-ettevotjale/startupi-asutamine/mis-on-startup> (05.05.2014).
55. Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele - Kultuuri- ja loomesektori edendamise ELi majanduskasvu ja töökohtade heaks. Brüssel, 26.09.2012. – Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0537:FIN:ET:PDF>, 05.05.2014.

56. Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Ühisrahasutamise potentsiaali kasutuselevõtt Euroopa Liidus. Brüssel, 27.3.2014. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/crowdfunding/140327-communication_et.pdf (05.05.2014).
57. European Commission. 2013 SMEs' Access to Finance survey. Analytical Report, 14.11.2013. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/files/2013-safe-analytical-report_en.pdf (05.05.2014).
58. European Commission. Consultation Document: Crowdfunding in the EU – Exploring the Added value of potential EU action. Brussels, 03.10.2013. –Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/crowdfunding/docs/consultation-document_en.pdf (05.05.2014).
59. European Crowdfunding Network. Crowdfunding business models. 26.10.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.europecrowdfunding.org/2012/10/crowdfunding-model/> (05.05.2014).
60. European Crowdfunding Network. How crowdfunding platforms work. 26.10.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.europecrowdfunding.org/2012/10/how-crowdfunding-workbusiness-models/> (05.05.2014).
61. European Private Equity and Venture Capital Association. Yearbook 2012. 09.05.2012. – Arvutivõrgus: http://www.evca.eu/uploadedfiles/home/press_room/Yearbook_2012_Presentation_all.pdf (05.05.2014).
62. Financial Industry Regulatory Authority. – Arvutivõrgus: <http://www.finra.org/> (05.05.2014).
63. Finantsinspektsioon. Inimestevahelises otselaenamises peituvad ka riskid! -Arvutivõrgus: <http://www.fi.ee/?id=17244> (05.05.2014).
64. Finantsinspektsioon. Finantsinspektsiooni soovituslik juhend. Konsentratsiooniriski käsitlemine Pillar 2 raames. – Arvutivõrgus: http://www.fi.ee/public/Juhend_Konsentratsiooniriski_kasitlemine_Pillar_2_raames.pdf (05.05.2014).
65. Funding Circle. - Arvutivõrgus: <https://www.fundingcircle.com/> (05.05.2014).

66. Galloway, J. I. Peer-to-Peer Lending and Community Development Finance. Federal Reserve Bank of San Francisco. Working Paper 2009-06. 2009. – Arvutivõrgus: <http://www.frbsf.org/community-development/files/wp2009-06.pdf> (05.05.2014).
67. GAO United States Government Accountability Office. Person-to-Person Lending: New Regulatory Challenges Could Emerge as the Industry Grows. 2011. – Arvutivõrgus: <http://www.gao.gov/new.items/d11613.pdf> (05.05.2014).
68. Garman, R. S., Hampshire, C. R., Krishan, R. Person-to-Person Lending: The Pursuit of (More) Competitive Credit Markets. International Conference on Information Systems, 2008. – Arvutivõrgus: <http://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1057&context=icis2008> (05.05.2014).
69. Green, A. jt. Exploratory Research on Internet-enabled Work Exchanges and Employability – Analysis and synthesis of qualitative evidence on crowdsourcing for work, funding and volunteers. European Commission: JRC Institute for Prospective Technological Studies 2014. - Arvutivõrgus: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC85646.pdf> (05.05.2014).
70. Greiner, M., E. The Role of Social Capital in People-to-People Lending Marketplaces. International Conference on Information Systems, 2009. –Arvutivõrgus: <http://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1176&context=icis2009> (05.05.2014).
71. Hooandja. – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee> (05.05.2014).
72. Hooandja. 2012 aasta kokkuvõte. 24.01.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee/blog/2012-aasta-kokkuvote> (05.05.2014).
73. Hooandja. Hooandja 100. 21.11.2013 - Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee/blog/hooandja-100> (05.05.2014).
74. Hooandja. Hooandja annab Sulle võimaluse leida oma loovale projektile rahastuse. – Arvutivõrgus: <http://www.hooandja.ee/alusta> (05.05.2014).
75. Hulme, K. M. Internet Based Social Lending: Past, Present and Future. Social Futures Observatory, 2006. – Arvutivõrgus: http://www.socialfuturesobservatory.co.uk/pdf_download/internetbasedsociallending.pdf (05.05.2014).
76. Indiegogo. – Arvutivõrgus: <http://www.indiegogo.com> (05.05.2014).
77. Intervjuu www.isepankur.ee ühisrahastusplatvormi ühe rajajatest Martin Rask'ga. Tallinn 2014. Intervjuu on autori valduses.

78. Iyer, R. jt. Screening in New Credit Markets: Can Individual Lenders Infer Borrower Creditworthiness in Peer-to-Peer Lending? HKS Faculty Research Working Papers Series, September 2009. – Arvutivõrgus: <https://research.hks.harvard.edu/publications/workingpapers/citation.aspx?PubId=6804> (05.05.2014).
79. Division of Corporate Finance. Jumpstart Our Business Startups Act. 02.01.2013 – Arvutivõrgus: <http://www.sec.gov/divisions/corpfin/cfjobsact.shtml> (05.05.2014).
80. Justiitministeerium. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku, võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse seletuskiri. Justiitsministeerium seaduseelnõu, 25.03.2014. Arvutivõrgus: <http://eelnoud.valitsus.ee/main#mUIFtfty>, 05.05.2014.
81. Kickstarter. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com> (05.05.2014).
82. Kickstarter. Kickstarter Stats. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com/help/stats> (05.05.2014).
83. Kickstarter. The Veronica Mars Movie Project. – Arvutivõrgus: <https://www.kickstarter.com/projects/559914737/the-veronica-mars-movie-project> (05.05.2014).
84. Kirby, E., Worner, S. Crowd-funding: An Infant Industry Growing Fast. Staff Working Paper of the IOSCO Research Department. February 2014. – Arvutivõrgus: [http://www.memofin.fr/uploads/library/pdf/Crowd-funding-An-Infant-Industry-Growing-Fast\[1\].pdf](http://www.memofin.fr/uploads/library/pdf/Crowd-funding-An-Infant-Industry-Growing-Fast[1].pdf) (05.05.2014).
85. Klafft, M. Peer to Peer Lending: Auctioning Microcredits over the Internet. Proceedings of the International Conference on Information Systems, Technology and Management, Dubai, 2008.
86. Kohtute statistika. 2013. a koondandmed - arvestuslik keskmine menetlusaeg, 2013.a jooksul saabunud kohtuasjad ning 2013.a jooksul lahendatud kohtuasjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/i_ja_ii_astme_kohtute_menetlusstatistika_2013.a_koondandmed.pdf (05.05.2014).
87. Kohtute statistika. 2013.a kohtunikuabide menetluses asjade koondandmed - maksekäsukiirmenetluse, registri- ja kinnistusraamatu asjad ning muud kohtunikuabide poolt hagita menetluses läbivaadatud asjad. – Arvutivõrgus: http://www.kohus.ee/sites/www.kohus.ee/files/elfinder/dokumendid/maakohtute_osakondade_pohistatistika_2013.pdf (05.05.2014).

88. isePankuri vahekohtu reglement. Kehtib alates 19.05.2010. Kättesaadav: <https://www.e-vahekohus.ee/isePankuri-vahekohtu-reglement> (05.05.2014).
89. Lemarchand, R. IsePankur Changes Name; Newly Baptised Bondora Closes € 1.3 Million Round. ArcticStartup, 03.04.2014. – Arvutivõrgus: [http://www.arcticstartup.com/2014/04/03/bondora?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+ArcticStartup+\(ArcticStartup\)](http://www.arcticstartup.com/2014/04/03/bondora?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+ArcticStartup+(ArcticStartup)) (05.05.2014).
90. LendingClub. – Arvutivõrgus: <https://www.lendingclub.com/> (05.05.2014).
91. LendingClub. Loan Agreement. – Arvutivõrgus: <https://www.lendingclub.com/info/loan-agreement.action> (05.05.2014)
92. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Kiirlaenuturg – analüüs ja ettepanekud. Veebruar 2014. – Arvutivõrgus: http://www.mkm.ee/public/kiirlaenuturg_analyys_ja_ettepanekud.pdf (05.05.2014).
93. Minuraha_Krediidirisk. – Arvutivõrgus: <http://www.minuraha.ee/14992> (05.05.2014).
94. Naska, K. Vastutustundliku tarbimisühiskonna kujundamine krediidisuhetes. Magistritöö. Tallinn: Estonian Business School, 2013. (Koopia autori valduses).
95. Finantsinspeksioon. Nõuded sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi korraldamisele. – Arvutivõrgus: http://www.fi.ee/failid/Nouded_sisemise_kapitali_adekvaatsuse_tagamise_protsessi_korraldamisele.pdf (05.05.2014).
96. Omaraha. – Arvutivõrgus: <https://www.omaraha.ee/et/> (05.05.2014).
97. Pohla, A. Vahekohtud vajavad selgemaid reegleid. – Postimees, 21.02.2014. – Arvutivõrgus: <http://pluss.postimees.ee/2704456/asko-pohla-vahekohtud-vajavad-selgemaid-reegleid> (05.05.2014).
98. Prosper. – Arvutivõrgus: <http://www.prosper.com/> (05.05.2014).
99. RateSetter. – Arvutivõrgus: <http://www.ratesetter.com> (05.05.2014).
100. Röthler, D., Wenzlaff, k. Crowdfunding Schemes in Europe. European Expert Network on Culture Report. September 2011. – Arvutivõrgus: <http://www.eenc.info/wp-content/uploads/2012/11/DR%C3%B6thler-KWenzlaff-Crowdfunding-Schemes-in-Europe.pdf> (05.05.2014).
101. Securities and Exchange Commission Crowd-funding proposed rules, release no. 33-9470. – Arvutivõrgus: <http://www.sec.gov/rules/proposed/2013/33-9470.pdf>, 05.05.2014.
102. SinoLending. – Arvutivõrgus: <http://www.dianrong.com> (05.05.2014).

103. Smava. – Arvutivõrgus: <http://www.smava.de/> (05.05.2014).
104. SocietyOne. – Arvutivõrgus: <http://www.societyone.com.au/societyone-home> (05.05.2014).
105. Sotsiaalse Finantseerimise Vahekohus. – Arvutivõrgus: <http://www.sofi.ee/portal/web/guest/overview> (05.05.2014).
106. Starting a managed investment scheme. Australian Securities & Investments Commission. 15.04.2004. – Arvutivõrgus: <http://www.asic.gov.au/asic/ASIC.NSF/byHeadline/Managed%20investment%20schemes> (05.05.2014).
107. Zopa. – Arvutivõrgus: <http://www.zopa.com/> (05.05.2014).
108. The Ontario Securities Commission. Introduction of proposed prospectus exemptions and proposed reports of exempt distribution in Ontario. 20.03.2014. – Arvutivõrgus: http://www.osc.gov.on.ca/documents/en/Securities-Category4/csa_20140320_45-106_rfc-prospectus-exemptions.pdf (05.05.2014).
109. TrustBuddy. – Arvutivõrgus: <https://trustbuddy.com/en/> (05.05.2014).
110. Vedler, S. Laenuhaide huvides mõistavad võlaõigust erakohtud. – Postimees, 28.01.2014.
111. Vutt, M. Maksekäsu kiirmenetluse kohtupraktika probleeme. Kohtupraktika analüüs. Tartu: Riigikohus. Õigusteabe osakond 2001.
112. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. 761 SE. – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1033413&u=20110204095515> (05.05.2014).
113. Yuryev, S. Supreme Commercial Court Continues Battle against Pocket Arbitration Courts. 29.06.2012. – Arvutivõrgus: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ab398246-2dbe-430f-b232-3d19cbba38a1> (05.05.2014).

Kasutatud normatiivmaterjalid

Kasutatud Eesti õigusaktid

- 114. Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 1.
- 115. Krediitiasutuste seadus. - RT I 1999, 23, 349 ... RT I, 23.12.2013, 1.
- 116. Makseasutuste ja e-raha asutuste seadus. - RT I 2010, 2, 3 ... RT I, 23.12.2013, 1.
- 117. Riigilõivuseadus. - RT I 2010, 21, 107 ... RT I, 23.04.2014, 15.
- 118. Tarbijakaitse seadus. - RT I 2004, 13, 86 ... RT I, 31.12.2013, 1.
- 119. Tarbijakrediidi kulukuse määra arvutamise kord. – RT I 2010, 76, 584.
- 120. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. - RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 13.03.2014, 3.
- 121. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 13.03.2014, 3.
- 122. Täitemenetluse seadustik. - RT I 2005, 27, 198 ... RT I, 13.03.2014, 3.
- 123. Võlaõigusseadus. - RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 29.11.2013, 1.
- 124. Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon RT II 1993, 21, 51.

Kasutatud välisriikide õigusaktid

- 125. Code monétaire et financier.
- 126. Gesetz über das Kreditwesen.
- 127. Gesetz über die Beaufsichtigung von Zahlungsdiensten.
- 128. Gesetz über die Erstellung, Billigung und Veröffentlichung des Prospekts, der beim öffentlichen Angebot von Wertpapieren oder bei der Zulassung von Wertpapieren zum Handel an einem organisierten Markt zu veröffentlichen ist.
- 129. Gesetz über Vermögensanlagen.
- 130. Securities Act of 1933.
- 131. Zivilprozessordnung.

Kasutatud Euroopa Liidu õigusaktid

132. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23.04.2008. a direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.05.2008, lk 66-92.
133. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13.11.2007. a direktiiv 2007/64/EÜ, makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 202/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta. – ELT L 319, 5.12.2007, lk 1-36.
134. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11.07.2007. a määrus (EÜ) nr 861/2007, millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus. – ELT L 199, 31.7.2007, lk 1-29.
135. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12.12.2006. a määrus (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsumenetlus. – ELT L 399, 30.12.2006, lk 1-41.
136. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 04.11.2003. a direktiiv 2003/71/EÜ, väärtpaberite üldsusele pakkumisel või kauplemisele lubamisel avaldatava prospekti ja direktiivi 2001/34/EÜ muutmise kohta. – ELT L 345, 31.12.2003, lk 356-381.

Kasutatud mudelseadused

137. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. United Nations Commission on International Trade Law. Kättesaadav: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration.html, 05.05.2014.

Kasutatud kohtupraktika

Kasutatud Eesti kohtupraktika

138. RKTko 3-2-1-2-14.
139. RKTkm 3-2-1-139-08.
140. RKTkm 3-2-1-130-07.

- 141. RKTkm 3-2-1-90-07.
- 142. RKTkm 3-2-1-9-07.
- 143. RKTko 3-2-3-2-04.
- 144. RKTko 3-2-1-92-02.
- 145. RKTko 3-2-1-104-02.
- 146. RKTkm 3-2-1-38-02.
- 147. RKTkm 3-2-1-74-01.
- 148. TlnRnKo 30.06.2011, 2-10-30536/19.
- 149. TlnRnKm 09.03.2007, 2-05-23561/14.
- 150. PMKo 23.09.2013, 1-13-7933/6.
- 151. HMKo 15.03.2013, 2-10-30536/55.
- 152. TMKo 20.12.2011, 2-11-31544/13.
- 153. HMKo 08.11.2011, 2-10-13314/20.
- 154. HMKo 21.09.2011, 2-11-12818/9.
- 155. HMKo 13.06.2011, 2-10-30528/16.
- 156. PMKm 01.03.2011, 2-09-57496/18.
- 157. PMKm 28.10.2010, 2-10-7761/19.
- 158. HMKm 25.03.2010, 2-10-9412/3.
- 159. PMKo 10.12.2009, 1-09-17845/10.
- 160. HMK 21.06.2006, 2-05-23561/2.

Kasutatud Euroopa Ühenduse kohtupraktika

- 161. EKm 16.11.2010, C-76/10, *Pohotovost' s.r.o. vs. Iveta Korčkovska*.

Kasutatud vahekohtupraktika

- 1. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 19.11.2013, K-1302 (koopia autori valduses).
- 2. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 19.11.2013, K-1240 (koopia autori valduses).
- 3. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 19.11.2013, K-1302 (koopia autori valduses).
- 4. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 19.11.2013, K-1310 (koopia autori valduses).
- 5. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 14.09.2013, K-807 (koopia autori valduses).
- 6. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 14.09.2013, K-878 (koopia autori valduses).

7. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 02.07.2013, K-780 (koopia autori valduses).
8. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 07.12.2012, K-268 (koopia autori valduses).
9. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 27.08.2012, K-208 (koopia autori valduses).
10. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 27.08.2012, K-222 (koopia autori valduses).
11. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 17.07.2012, K-202 (koopia autori valduses).
12. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 18.10.2011, K-114 (koopia autori valduses).
13. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 14.10.2011, K-129 (koopia autori valduses).
14. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 05.09.2011, K-116 (koopia autori valduses).
15. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 05.09.2011, K-118 (koopia autori valduses).
16. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 05.09.2011, K-119 (koopia autori valduses).
17. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 10.12.2010, K-78 (koopia autori valduses).
18. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 05.11.2010, K-74 (koopia autori valduses).
19. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 09.09.2010, K-51 (koopia autori valduses).
20. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 09.09.2010, K-53 (koopia autori valduses).
21. isePankur alalise vahekohtu kohtuotsus 03.09.2010, K-49 (koopia autori valduses).
22. isePankuri alalise vahekohtu kohtuotsus 30.07.2010, K-48 (koopia autori valduses).

Kasutatud vahekohtukokkuleped

23. Vahekohtu kokkulepe 10.03.2014, nr 114489-V (koopia autori valduses).
24. Vahekohtu kokkulepe 10.03.2014, nr 114489-0-V (koopia autori valduses).
25. Võla tasumise kokkulepe ja vahekohtu kokkulepe 27.06.2013, nr 23752102 (koopia autori valduses).
26. Võla tasmise kokkulepe ja vahekohtu kokkulepe 30.11.2012, nr 22489573 (koopia autori valduses).

Kasutatud Bondora lepingud

27. Investori G.G. nõustumus laenulepingu sõlmimiseks 10.03.2014, nr 114489 (koopia autori valduses).
28. Investori H.M. nõustumus laenulepingu sõlmimiseks 10.03.2014, nr 114489 (koopia autori valduses).

29. Laenuvõtja P.R. pakkumus laenulepingu sõlmimiseks 10.03.2014 (koopia autori valduses).

Kasutatud lühendid

AMF - Autorite des Marches Financiers.

AS – aktsiaselts.

CIP - conseiller en investissement participatifs.

EL – Euroopa Liit.

FCA - Financial Conduct Authority.

FINRA - Financial Industry Regulatory Authority.

HMKo – Harju Maakohtu otsus.

IOSCO - International Organization of Securities Commissions.

JOBS - Jumpstart Our Business Startups Act.

KAS - krediidasutuste seaduses.

KWG – Kreditwesengesetz.

MTÜ – mittetulundusühing.

OSC - Ontario Securities Commission.

P2P lending – füüsiliste isikute omavaheline otselaenamine, tuleneb inglise keelsest mõistest Peer to Peer lending.

PMKm – Pärnu Maakohtu määrus.

PMKo – Pärnu Maakohtu otsus.

PS – Eesti Vabariigi põhiseadus.

RKTKm – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus.

RKTKo – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus.

RLS – riigilõivuseadus.

SEC - Securities and Exchange Commission.

SME - Small and Medium-size Entities.

ZAG – Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz.

TlnRnKo – Tallinna Ringkonnakohtu otsus.

TMKo – Tartu Maakohtu otsus.

TsMS – tsiviilkohtumenetluse seadustik.

TsÜS – tsiviilseadustiku üldosa seadus.

UK – Ühendkuningriik.

USA – Ameerika Ühendriigid.

VermAnIG – Vermögensanlagegesetz.

VÕS – võlaõigusseadus.

WpPG – Wertpapierprospektgesetz.

ÄS – äriseadustik.

ÜRO – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eili Mändul

(sünnikuupäev 01.02.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

FÜÜSILISTE ISIKUTE VAHELISED OTSELAENAMISE PLATVORMIL SÕLMITUD
LAENULEPINGUD JA NENDEST TULENEVATE VAIDLUSTE LAHENDAMISE VIISID,

mille juhendaja on Marko Kairjak,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **05.05.2014**